

(Ministru kabineta
2021. gada 1. septembra
rīkojums Nr. 616)

**SOCIĀLĀS AIZSARDZĪBAS UN DARBA
TIRGUS
POLITIKAS PAMATNOSTĀDNES
2021.–2027. GADAM**

Saturs

1. Pamatnostādņu kopsavilkums	4
2. Politikas mērķis	11
3. Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji	13
4. Rīcības virzieni un uzdevumi	19
Rīcības virziens: Ilgtspējīgs, stabils un adekvāts materiālais atbalsts, kas nodrošina pietiekamu ekonomisko neatkarību	19
Rīcības virziens: Moderna un pieejama sociālo pakalpojumu sistēma, kas cita starpā uzlabo iedzīvotāju iespējas dzīvot neatkarīgi un dzīvot sabiedrībā, iekļauties izglītībā un darba tirgū.....	23
Rīcības virziens: Iekļaujošs darba tirgus ikvienam un kvalitatīvas darba vietas, atbalstot ilgtermiņa līdzdalību darba tirgū	32
Rīcības virziens: Attīstīta valsts nodrošinātā juridiskā atbalsta sistēma, paplašinot mazāk aizsargāto personu piekļuvi tiesu sistēmai	36
Rīcības virziens: Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pārvaldības stiprināšana	39
5. Teritoriālā perspektīva	44
6. Ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu.....	45

Izmantotie saīsinājumi

BSAC – bērnu sociālās aprūpes centrs
 CSP – Centrālā statistikas pārvalde
 DDVVI - Rīgas Stradiņa universitātes aģentūra „Darba drošības un vides veselības institūts”
 DLC – Demogrāfisko lietu centrs
 Eurofound - Eiropas Fonds dzīves un darba apstākļu uzlabošanai
 Eurostat – Eiropas Savienības Statistikas birojs
 EM – Ekonomikas ministrija
 ESSPROS- Eiropas integrētā sociālās aizsardzības statistikas sistēma
 EPM - Nodarbinātības snieguma monitors (*Employment Performance Monitor*)
 EPSR – Eiropas sociālo tiesību pīlāra monitoringa ietvars (*European Pillar of Social Rights Monitor*)
 FKTK – Finanšu un kapitāla tirgus komisija
 FM – Finanšu ministrija
 IeVP – Ieslodzījuma vietu pārvalde
 IZM – Izglītības un zinātnes ministrija
 JSPA - Jaunatnes starptautisko programmu aģentūra
 JPA – Juridiskās palīdzības administrācija
 LBAS – Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība
 LDDK – Latvijas Darba devēju konfederācija
 LFNA – Latvijas Finanšu nozares asociācija
 LM – Labklājības ministrija
 LNB – biedrība “Latvijas Neredzīgo biedrība”
 LNS – biedrība “Latvijas Nedzirdīgo savienība”
 LPS – Latvijas Pašvaldību savienība
 LPSDVA - Biedrība “Latvijas Pašvaldību sociālo dienestu vadītāju apvienība”
 LSDB – Latvijas sociālo darbinieku biedrība
 LZAP – Latvijas Zvērinātu advokātu padome
 NAP2027 – Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027.gadam
 NVA – Nodarbinātības valsts aģentūra
 NVO – nevalstiskās organizācijas
 PKC – Pārresoru koordinācijas centrs
 PP- Pensiju monitoringa ietvars (*Pensions Portfolio*)
 SDG – Ilgtspējīgas attīstības mērķu indikatori (*Sustainable development indicators*)
 SIF – Sabiedrības integrācijas fonds
 SIVA – Sociālās integrācijas valsts aģentūra
 SMP – Sertificētu mediatoru padome
 SPPM - Sociālās politikas snieguma monitoringa ietvars (*Social Protection Performance Monitor*)
 TM – Tieslietu ministrija
 VARAM – Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
 VDEĀVK – Veselības un darbspēju ekspertīzes ārstu valsts komisija
 VIAA - Valsts izglītības attīstības aģentūra
 VSAA – Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra
 VSAC – valsts sociālās aprūpes centrs
 VSIA NRC Vaivari - valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Nacionālais rehabilitācijas centrs “Vaivari””
 VSIA “Šampētera nams” – valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Šampētera nams”
 VM – Veselības ministrija

1. Pamatnostādņu kopsavilkums

Starptautiskajā praksē jēdzieni “sociālā drošība” un “sociālā aizsardzība” nereti tiek lietoti kā sinonīmi. Precīza definīcija nedz starptautiskajos tiesību aktos, nedz Latvijas normatīvajos aktos šiem jēdzieniem nav sniegta, bet interpretācija ir atkarīga no konkrētā dokumenta tvēruma vai programmas ietvara. Plašākā nozīmē ar sociālo aizsardzību saprot personas/ mājsaimniecības tiesības uz ienākumu drošības garantēšanu, īpaši vecuma, bezdarba, saslimšanas, invaliditātes, darba negadījuma, maternitātes un apgādnieka zaudējuma gadījumā, kā arī tiesības uz sociāli nozīmīgu pakalpojumu pieejamību, tai skaitā, veselības aprūpi, mājokli, izglītību, aprūpi. Vienlaikus sociālā aizsardzība ietver gan formālo institucionālo atbalstu, gan neformālo jeb tādu, kas saistīts ar personas ģimeni, draugiem un sabiedrību mikrolīmenī. Šo pamatnostādņu tvērums skar tādus sociālās aizsardzības aspektus kā valsts sociālā apdrošināšana, valsts sociālie pabalsti, pašvaldību nodrošinātā sociālā palīdzība, valsts un pašvaldību finansētie sociālie pakalpojumi, atbalsts nodarbinātības veicināšanai, droša un kvalitatīva darba vide.

Ekonomiskā attīstība, ienākumu pārdale nodokļu politikas ietvaros, pieejama veselības aprūpe un izglītība visā mūža garumā, mobilitātes iespējas un citi faktori ietekmē nabadzības mazināšanu un veicina sociālo iekļaušanu. Vidēja termiņa plānošanas dokuments, kas nosaka sociālās iekļaušanas mērķus tās plašākajā nozīmē un politikas pasākumu ietvaru, ir Nacionālais attīstības plāns 2021.-2027.gadam (turpmāk – NAP2027). Pasākumi Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādņu ietvaros paredz ienākumu paaugstināšanu dažādās sociālā riska situācijās esošajiem iedzīvotājiem, atbalstošu sociālo pakalpojumu nodrošināšanu, iespēju iekļauties drošā un kvalitatīvā darba vidē - tādējādi mazinot nabadzības risku un veicinot sociālo iekļaušanu. Savukārt Labklājības ministrijas izstrādātais pamatnostādņu projekts “Bērnu, jaunatnes un ģimenes attīstības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam” aptvers pasākumus bērnu un jauniešu drošības, ģimenes psiholoģiskās un emocionālās labklājības nodrošināšanai, preventīvo darbu ar ģimenēm ar bērniem un jauniešiem, atbalstu krīzes situācijās (tostarp sistēmisku un saskaņotu atbalstu vardarbības ģimenē, uz dzimumu vai vecumu balstītas vardarbības gadījumos), atbalstu ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem un jauniešiem, pasākumus tautas ataudzes veicināšanai, pasākumus tiesībsargājošo, bērnu tiesību aizsardzības institūciju un citu darbā ar bērniem un jauniešiem iesaistīto institūciju/ organizāciju rīcībspējas stiprināšanai un sadarbības uzlabošanai.

NAP2027 noteikto nabadzības un sociālās atstumtības riska mazināšanas mērķu un lielā mērā - arī šajās pamatnostādnēs plānoto mērķu un rezultātu sasniegšanu ietekmē dažādu politikas jomu pasākumu efektivitāte, piemēram:

- ierobežota veselības aprūpes pakalpojumu reģionālā un finansiālā pieejamība, nenodrošināta savlaicīga veselības aprūpes tiešā veidā ietekmē hronisku saslimšanu, arodsaslimšanu un invaliditātes pieaugumu. Iepriekšminētie riski būtiski palielina iedzīvotāju darbspēju samazināšanos, negatīvi ietekmē viņu spēju iekļauties un palikt darba tirgū, dzīves līmeni un dzīves kvalitāti, cita starpā, arī palielinot sociālās aizsardzības izdevumus. Risinājumi nevienlīdzības mazināšanai veselības aprūpē, valsts apmaksāto veselības aprūpes pakalpojumu pieejamības uzlabošanai, veselīga un aktīva dzīvesveida paradumu nostiprināšanai sabiedrībā, tai skaitā iesaistot sociāli atstumtās sabiedrības grupas, paredzēti **Sabiedrības veselības pamatnostādņu 2021.-2027.gadam projektā;**

- izmaiņas nodokļu sistēmā tiešā veidā ietekmē gan nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautās iedzīvotāju grupas, gan citas labklājības nozares politikas mērķa grupas, kā arī var ietekmēt valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu apjomu un sadalījumu, valsts sociālo pabalstu pārskatīšanu. Efektīvi nodokļu politikas instrumenti ir priekšnosacījums iedzīvotāju ienākumu nevienlīdzības samazināšanā, strādājošo nabadzības samazināšanā un iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes veicināšanā. Izmaiņas nodokļu politikā var arī negatīvi ietekmēt sociālās apdrošināšanas sistēmas stabilitāti un atbalsta adekvātumu vidējā un ilgtermiņā, iedzīvotāju motivāciju iesaistīties valsts sociālās apdrošināšanas sistēmā. Nodokļu politikas izmaiņu ietekme uz vietējo pašvaldību budžetiem var ietekmēt to iespējas sniegt adekvātus un kvalitatīvus sociālos pakalpojumus, paplašināt atbalstu trūcīgākajiem iedzīvotājiem;

- iekļaujoša izglītība un izglītības iespējas visā mūža garumā tieši korelē ar personas konkurētspēju darba tirgū, tās pakļautību nabadzības un sociālās atstumtības riskam, ienākumu līmeni. Uzdevumi un pasākumi, lai nodrošinātu iekļaujošas izglītības pieeju visos izglītības līmeņos un kvalitatīvu un pieejamu pieaugušo izglītības piedāvājumu, paredzēti **pamatnostādņu projektā “Izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.-2027.gadam “Nākotnes prasmes nākotnes sabiedrībai”**”;

- transporta infrastruktūras pieejamība tiešā veidā ietekmē iedzīvotāju ekonomiskās un reģionālās mobilitātes iespējas, piekļuvi pakalpojumiem. **Transporta attīstības pamatnostādņu 2021.-2027. gadam projekts** paredz uzdevumus, lai uzlabotu drošu, ērtu, pieejamu, uzticamu mobilitāti cilvēkiem;

- kvalitatīvi un cenas ziņā pieejami mājokļi rada nosacījumus gan nodarbinātības attīstībai un reģionālai mobilitātei, gan deinstitucionalizācijas attīstībai, gan kvalitatīvai sociālo pakalpojumu nodrošināšanai, gan dzīves līmeņa uzlabošanai dažādām nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām, iedzīvotājiem ar zemiem ienākumiem. Risinājumi mājokļu pieejamības nodrošināšanai gan mājokļiem uz tirgus nosacījumiem, gan sociāli mazaizsargātām iedzīvotāju grupām tiks iekļauti **Mājokļu pieejamības pamatnostādņu 2021.-2027. gadam projektā**;

- administratīvi teritoriālās reformas īstenošanas efektivitāte tiešā veidā ietekmēs esošo sociālo pakalpojumu pārklājumu un sniegšanu. Vietējo pašvaldību kapacitāte, īpaši sociālo dienestu un sociālo pakalpojumu sniedzēju darba kvalitāte korelē ar pašvaldības iedzīvotājiem sniegtā atbalsta efektivitāti, iedzīvotāju iekļaušanu sabiedrībā un darba tirgū. **Reģionālās politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam** iekļauj uzdevumus, lai nodrošinātu cilvēkkapitāla piesaisti reģionos, nodrošinātu pakalpojumus reģionos atbilstoši demogrāfijas izaicinājumiem, uzlabotu plānošanas reģionu un pašvaldību administrācijas darba efektivitāti u.tml.;

- zemas iedzīvotāju digitālās prasmes, ierobežota piekļuve infrastruktūrai var negatīvi ietekmēt gan viņu turpmākās nodarbinātības iespējas, gan piekļuvi pakalpojumiem un informācijai. Tāpat valsts pārvaldes un pakalpojumu sniegšanā iesaistīto speciālistu kompetence un digitālās prasmes ir būtiski turpmākā tehnoloģiskās attīstības procesā. **Digitālās transformācijas pamatnostādņu 2021.-2027. gadam projekts** paredz uzdevumus, lai attīstītu vienotus digitālus risinājumus un ieviestu jaunus efektīvus, sabiedrībai pieejamus pakalpojumus un infrastruktūru, attīstītu digitālās prasmes iedzīvotājiem, speciālistiem un pakalpojumu sniedzējiem;

- saliedētība, kā arī aktīva pilsoniskā sabiedrība ir viens no būtiskākajiem priekšnoteikumiem sociālekonomisko izaicinājumu pārvarēšanai piedāvāto

risinājumu efektivitātei. Iedzīvotāju savstarpējā sadarbība un atbalsts ir nozīmīgs faktors arī sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas iniciatīvu īstenošanā. **Saliedētas un pilsoniski aktīvas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam** izvirzīti uzdevumi, kas veicina iekļaujošu līdzdalību, tādējādi nodrošinot iespējas ikvienam interesentam iesaistīties valsts pārvaldībā un veidojot plašu sabiedrības pārstāvniecību visā tās dažādībā;

- iespēju radīšana visu jauniešu attīstībai un labklājībai, jauniešu iekļaušanās sabiedrībā un līdzdalība visās dzīvēs jomās veido pamatu viņu turpmākai darba dzīvei, karjeras izaugsmei un izglītības ieguvei. Uzdevumi, kas paredz veicināt izpratni par neformālās izglītības un ikdienas mācīšanās, t.sk. brīvprātīgā darba, nepieciešamību darba tirgum un patstāvīgai dzīvei nepieciešamo prasmju un iemaņu apguvē, uzlabot brīvprātīgā darba īstenošanas sistēmu, kā arī izveidot un attīstīt darba prakses atbalsta sistēmu jauniešiem, t.sk. jauniešiem NEET situācijā, nodrošinot konsultatīvu atbalstu, mentoringu un darba prakses iespējas, ir paredzēti **pamatnostādņu projektā “Jaunatnes politikas pamatnostādnes 2021.-2027. gadam”**.

Sociālās aizsardzības un darba tirgus politiku vidējā un ilgtermiņā ietekmē gan globāli, gan lokāli izaicinājumi un sociāli ekonomiskās attīstības tendences. Viens no riskiem, kas būtiski ietekmē tautsaimniecības attīstību un iedzīvotājiem sniegto atbalstu īstermiņā un vidējā termiņā, ir saistīts ar COVID-19 pandēmijas izplatību un infekcijas ekspansijas apturēšanu. Izaicinājumi, kas saistīti ar pielāgošanos attālināta darba veikšanai, darba drošības un aizsardzības nodrošināšanu pandēmijas apstākļos, pakalpojumu sniegšanas transformāciju un digitalizāciju, ierobežojumiem dažādu jomu klātienē pakalpojumu sniegšanā, valsts un pašvaldību sniegtā materiālā atbalsta pārskatīšanu, bezdarba mazināšanu pandēmijas skartajās nozarēs, ietekmē visus pamatnostādnes plānotos rīcības virzienus, publisko finanšu stāvokli un izdevumus valsts atbalstam.

Zemais sociālās aizsardzības sistēmas finansējums, sabiedrības novecošanās, darbaspējīgo iedzīvotāju skaita samazināšanās un migrācijas tendences, kā arī būtisks iedzīvotāju skaita prognozējamais sarukums ilgtermiņā rada izaicinājumus sociālās aizsardzības ilgtspējai un adekvāta atbalsta nodrošināšanā. Iedzīvotājiem, kuri objektīvu iemeslu dēļ (piemēram, pārejošs vai nepārejošs darbaspēju zudums, vecums, bērna vai pieauguša ģimenes locekļa kopšana), nevar pilnvērtīgi iekļauties darba tirgū un gūt ienākumus no algota darba, jāsniedz adekvāts materiālais atbalsts, vienlaikus saglabājot iedzīvotāju motivāciju strādāt. Savukārt tiem iedzīvotājiem, kuriem sociālie transferti objektīvu iemeslu dēļ ir vienīgais ienākumu avots ilgtermiņā vai īslaicīgā ienākumu no algota darba zaudēšanas periodā, jānodrošina gan uz sociālās apdrošināšanas iemaksām balstītā ienākumu atvietošanas adekvātums, gan valsts un pašvaldību minimālā atbalsta līmeņa adekvātums. Lai risinātu iepriekšminētos izaicinājumus, ir plānota regulāra minimālo atbalsta sliekšņu pārskatīšana pabalstiem, pensijām un atlīdzībām atbilstoši sociāli ekonomisko rādītāju izmaiņām. Tāpat tiks pilnveidots pensiju un atlīdzību indeksācijas mehānisms, kā arī pārskatīti valsts sociālo pabalstu apmēri un kritēriji, lai palielinātu to adekvātumu un ietekmi uz nabadzības riska mazināšanu. Līdztekus valsts un pašvaldību sniegtā materiālā atbalsta palielināšanai, tiks īstenoti pasākumi, lai palielinātu valsts sociālās apdrošināšanas sistēmā iekļauto cilvēku loku un viņu aizsardzību gan īstermiņā, gan ilgtermiņā sociālo risku gadījumā.

Sabiedrības novecošanās un pieaugošais aprūpes pienākumu slogs un vajadzība pēc aprūpes pakalpojumiem pastiprina aprūpes pakalpojumu pieejamības un efektivitātes uzlabošanas nepieciešamību, īpaši pēc sabiedrībā balstītiem,

inovatīviem pakalpojumiem personas dzīvesvietā. Ilgtermiņa aprūpes pakalpojumi (aprūpe veselības aprūpes iestādēs, aprūpes mājās pakalpojums, aprūpes sociālās aprūpes iestādēs) ir nepieciešami aizvien lielākam skaitam cilvēku. Saskaņā ar OECD prognozēm valsts izdevumi ilgstošai aprūpei nākamajos 50 gados kopumā palielināsies par vairāk nekā 70%, sasniedzot 2,7% no iekšzemes kopprodukta 2070.gadā.¹ Sociālo pakalpojumu attīstības mērķis ir saglabāt personas neatkarību un viņa aprūpē iesaistīto ģimenes locekļu nodarbinātību. Lai risinātu izaicinājumus sociālo pakalpojumu nodrošinājumā, vidējā termiņā paredzēts atbalsts sabiedrībā balstītu pakalpojumu turpmākai attīstībai (pieejamības palielināšana, klāsta paplašināšana, tostarp pilotējot jaunus sociālos pakalpojumus un to ieviešanas veidus, mērķa grupu pārkļājuma palielināšana, plašāka tehnoloģisko risinājumu izmantošana, atbalsta uzlabošana pārejas posmā no institucionālās aprūpes uz sabiedrībā balstītām formām), sociālo pakalpojumu pieejamības un kvalitātes palielināšanai, kā arī sociālo pakalpojumu sniegšanā un sociālajā darbā nepieciešamo cilvēkresursu piesaistei un kompetences paaugstināšanai.

Darba tirgus izmaiņas, ko rada straujā tehnoloģiskā un digitālā ekonomikas transformācija, ietekmē tautsaimniecības nozaru pārstrukturizāciju, jaunu nodarbinātības formu veidošanos, pieprasījumu pēc jaunām zināšanām un prasmēm, spējas elastīgi pielāgoties mainīgajiem darba tirgus apstākļiem. Līdztekus sarūkošajam darbaspēkam un augstam migrācijas līmenim Latvijā arvien aktuālāk kļūst maksimāli izmantot esošos cilvēkresursus, tajā skaitā aktīvās novecošanās kontekstā, kā arī lielāku uzmanību veltot ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju iesaistei darba tirgū, radot apstākļus pēc iespējas iekļaujošākai nodarbinātībai atbilstoši cilvēku spējām un darbaspēju pakāpei. Priekšnosacījums iekļaujošai nodarbinātībai ir cienīga darba sekmēšana un drošas un kvalitatīvas darba vides veidošana. Vidējā termiņā šo izaicinājumu risināšanai plānota bezdarbniekiem, darba meklētājiem un bezdarba riskam pakļautajām grupām piedāvāto aktīvo darba tirgus pasākumu un sadarbības ar darba devējiem, dažādām institūcijām un nevalstiskajām organizācijām pilnveidošana, lai sniegtu pēc iespējas individualizētāku atbalstu dažādām mērķa grupām un palielinātu viņu konkurētspēju un nodarbinātības iespējas, sasniegtu un aktivizētu tos cilvēkus, kas ir ārpus darba tirgus vai kuriem ir grūtības iekļauties darba tirgū. Tāpat tiks sniegts atbalsts darba devējiem cilvēkresursu un darba vides izvērtēšanā un uzlabošanā, nodarbinātajiem veselības uzlabošanā un veselības veicināšanā, kā arī sabiedrības informēšanā par darba aizsardzības un darba tiesiskajiem jautājumiem. Būtiska uzmanība veltīta arī sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanai darba tirgū, aktualizējot stereotipus par sievietēm un vīriešiem piemērotām profesijām un nozarēm, kā arī pievēršoties sieviešu un vīriešu darba samaksas atšķirības mazināšanai.

Valsts spēja uzturēt tiesiskumu un nodrošināt vienlīdzīgu pieeju tam ikvienam sabiedrības loceklim ir viena no pamatvērtībām, tostarp Eiropas Savienībā. Pieejas tiesiskumam neesamība, juridisko problēmu savlaicīga nerisināšana būtiski palielina sociālās atstumtības un nabadzības risku, ietekmē personas materiālo un fizisko stāvokli, kas savukārt ilgtermiņā var atstāt ietekmi uz veselību, nodarbinātību, ģimenes stabilitāti, izglītības iespējām bērniem, paaugstinot vardarbības riskus. Valsts ir atbildīga par tiesiskuma aizsardzību, stiprināšanu, uzturēšanu un pieeju tam. Lai uzlabotu sociālās atstumtības un nabadzības riskam pakļauto personu stāvokli, jo īpaši ir nepieciešams nodrošināt savlaicīgu pieeju tiesiskajiem instrumentiem viņu

¹ OECD Health Working Paper No.121. The Economics of Patient Safety Part III: Long- Term Care: 2020, skatīt <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/be07475c-en.pdf?expires=1617095134&id=id&accname=guest&checksum=1871BF1EBB2FA4BA20C7C55A84567DEA>

tiesību un pienākumu realizācijai un aizstāvībai, tādejādi jau preventīvi un nekavējoši iedarbojoties uz mazaizsargātās personu grupas aizsardzību un atbalstu.

Efektīva politikas pārvaldība ir viens no nosacījumiem politikas mērķu sasniegšanā. Tāpēc vidējā termiņā papildu uzmanība tiks veltīta starpinstitūcijas sadarbības pilnveidošanai ar iesaistītajām institūcijām un organizācijām, atbilstošu IKT risinājumu un pakalpojumu digitalizācijas attīstībai, lai uzlabotu pakalpojumu un pasākumu kvalitāti un pieejamību. Lai nodrošinātu kvalitatīvāku politikas plānošanas, īstenošanas un uzraudzības procesu, paredzēti pasākumi analītiskās bāzes uzlabošanai, pārvaldībā iesaistīto cilvēkresursu rīcībspējas stiprināšanai un piesaistei, kā arī izglītojošas un informatīvas aktivitātes sabiedrībai un dažādām iesaistītajām pusēm.

Sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju nodrošināšana (jeb dzimumu līdztiesība) ir būtisks priekšnosacījums tautas ilgtspējīgas ekonomiskās un sociālās attīstības veicināšanai. Vīriešu un sieviešu līdzdalības ierobežošana neatkarīgi no nozares rada risku pieņemt lēmumus un attiecīgi piedāvāt risinājumus, kuri viena vai otra dzimuma pārstāvjiem ir neizdevīgi vai neatbilstoši. Politikas plānošanā jāņem vērā, ka sieviešu un vīriešu sociālekonomiskā situācija mēdz būt atšķirīga – piemēram, jau ilgstoši Latvijas senioru vidū sieviešu ir pat divas reizes vairāk nekā vīriešu, līdz ar to ir pamatoti pastiprinātu uzmanību pievērst tieši vīriešu ikdienas paradumiem un attieksmei pret savu veselību. Dzimumu līdztiesība ir fundamentāla sociāli atbildīgas valsts vērtība, bez kuras nav iespējams nodrošināt vidi, kurā ikvienam sabiedrības loceklim ir ne vien vienlīdzīgi pienākumi, tiesības un iespējas, bet arī vienlīdzīga pieeja resursiem un to izmantošanas iespējām. Ņemot vērā, ka vienlīdzīgu tiesību un iespēju princips ir nozīmīgs ikvienā politikas nozarē, būtiski sekmēt dzimumu līdztiesības veicināšanas integrētās pieejas (*gender mainstreaming*) ieviešanu politikas plānošanā, īstenošanā, uzraudzībā un novērtēšanā. Integrētās pieejas attīstībai nepieciešams attīstīt publiskās pārvaldes zināšanas, kā arī sabiedrības izpratni par ieguvumiem, ko sniedz līdztiesības principa aktualizēšana un stiprināšana.

Vēl viena politikas joma, kurā integrēta pieeja ir izšķiroša ilgtspējīgu izmaiņu panākšanai ir personu ar invaliditāti vienlīdzīgas tiesības un iespējas. Invaliditātes politikas jomā integrētā pieeja nozīmē politikas pasākumu īstenošanu dažādu nozaru politikās. Lai nodrošinātu personu ar invaliditāti vienlīdzīgas tiesības uz līdzdalību sabiedrībā un patstāvīgu dzīvi, atbalsta pasākumiem jābūt vēršotiem ne tikai uz sociālās aizsardzības sniegšanu un personu aktivitātes atlikušo darbību ietvaros veicināšanu, bet arī uz atbalsta pasākumiem citu nozaru politikās, lai veicinātu personu ar invaliditāti vienlīdzīgas iespējas nozaru politiku ietvaros. Tikai tādā veidā iespējams virzīties uz cilvēktiesības balstītu izpratni par invaliditāti un atteikties no medicīniskā modeļa, kas uzsver cilvēka nespēju un atkarību no citiem cilvēkiem.

Pamatnostādņu mērķis, rīcības virzieni un uzdevumi ir noteikti, ievērojot šādus galvenos pamatprincipus:

- 1) **Personas līdzdalība un līdzatbildība** (solidaritāte) saskaņā ar Satversmes preambulu nozīmē, ka ikviens iedzīvotājs un viņa ģimenes locekļi ir primāri atbildīgi par savu labklājību, cienīgu dzīvi un ienākumu nodrošināšanu, tie rūpējās viens par otru un ir atbildīgi par sabiedrības kopējo labumu un tā ilgtspēju nākamajām paaudzēm. Valsts pienākums ir izveidot tādu sociālās aizsardzības sistēmu, kur valsts un pašvaldība nodrošina atbalsta sniegšanu personai/ mājsaimniecībai situācijās, kad tā ar saviem resursiem nevar nodrošināt sava labklājības līmeņa saglabāšanu, pašaprūpes iespējas un

iespēju patstāvīgi gūt ienākumus no algota darba.² Atbalsta sniegšana balstās uz valsts un/ vai pašvaldības un personas dalītu atbildību, sekmējot personas pašas spēju nodrošināt sevi un savus ģimenes locekļus;

- 2) **Efektīva un mērķēta publisko resursu izmantošana** nozīmē, ka finanšu resursi tiek ieguldīti to mērķa grupu atbalstam, kuras ir visvairāk pakļautas nabadzības un sociālās atstumtības riskam, un to pakalpojumu attīstībai, kas efektīvākā veidā sekmē personas iekļaušanos sabiedrībā un darba tirgū. Ieguldījumu veikšana sociālajā aizsardzībā jāuzskata kā investīcijas individu un arī sabiedrības kopējam labumam. Publisko resursu ieguldījums primāri veicams preventīvās darbībās, kas novērš nabadzības un sociālās atstumtības riska rašanās cēloņus, mazina nevienlīdzību, kā arī riska situāciju negatīvo ietekmi uz nākamo paaudžu iespējām. Kā primārais ienākumu avots darbspējīgiem iedzīvotājiem tiek uzskatīti ienākumi no algota darba un tos neaizstāj ar līdzvērtīgu valsts un pašvaldību materiālo atbalstu. Sabalansēta universālā un ienākumu testētā materiālā atbalsta sistēma balstās uz atbalsta lietderības un efektivitātes izvērtējumu, ir savstarpēji papildinoša un virzīta uz personas aktivizēšanu un motivēšanu, atbalsta sadrumstalotības mazināšanu;
- 3) **Starpnozaru sadarbība** atbalsta plānošanā, nodrošināšanā un pakalpojumu finansēšanā nozīmē, ka visu iesaistīto pušu/ institūciju (gan vienas jomas, gan dažādu nozaru ietvaros) sadarbība tiek koordinēta un plānota tā, lai novērstu personai sniegtā atbalsta sadrumstalotību un sniegtie atbalsta veidi būtu papildinoši, nodrošinātu finanšu resursu integrāciju un vērsti uz preventīvu problēmsituāciju risināšanu;
- 4) **Dzimumu līdztiesības integrētā pieeja** politikas plānošanā, ieviešanā un uzraudzībā nodrošina, ka politikas lēmumu pieņemšanā iesaistītās personas iekļauj dzimumu līdztiesības perspektīvu visās politikās visos līmeņos un posmos, novērtējot jebkuras plānotās darbības, tostarp normatīvo aktu, politiku vai programmu, ietekmi uz sievietēm un vīriešiem apstākļu, situāciju un vajadzību atšķirību ievērošanu;
- 5) **Vienlīdzīga attieksme un nediskriminācija** nozīmē, ka sociālā aizsardzība tiek nodrošināta, nediskriminējot personu dzimuma, rases vai etniskās izcelsmes, ticības vai pārliecības, vecuma, veselības stāvokļa, invaliditātes vai seksuālās orientācijas, sociālās izcelsmes, mantiskā vai ģimenes stāvokļa vai citu apstākļu dēļ, kā arī nodrošinot visiem iedzīvotājiem līdzvērtīgas iespējas īstenot savas tiesības un pieejamību precēm un pakalpojumiem ikvienā jomā un situācijā.

Pamatnostādņu izstrādē ir ņemti vērā saistīto jomu plānošanas dokumentu ieviešanas izvērtējumi, Labklājības ministrijas pasūtītu pētījumu un izvērtējumu rezultāti, starptautisku organizāciju veikti izvērtējumi (skat. datu avotu uzskaitījumu pamatnostādņu projekta 2.pielikumā). 2020.gadā noslēdzās vairāku Eiropas Savienības politikas dokumentu un iniciatīvu īstenošana, tai skaitā, arī stratēģija "Eiropa 2020", kas cita starpā nosaka mērķus nodarbinātībai, nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai. 2021.gada 4.martā EK publicēja Eiropas Sociālo tiesību pīlāra rīcības plānu.³ Rīcības plāns ir Komisijas ieguldījums sociālā pīlāra principu īstenošanā un tas izvirza trīs mērķus, kas sasniedzami līdz 2030.gadam un ir saskaņā

² Satversmes tiesas 2006.gada 11.decembra spriedums lietā Nr.2006-10-03, skat.13.un 14.punktā

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/DOC/?uri=CELEX:52021DC0102&from=LV>

ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem.⁴ Pamatnostādņu rezultatīvo rādītāju ietvars veidots, pēc iespējas nodrošinot starptautiski salīdzināmu monitoringa ietvaru rādītāju izmantošanu un Pamatnostādņu ietvaros plānotā mērķa un rezultātu sasniegšanas analīzi salīdzināmā perspektīvā⁵, kā arī balstoties uz NAP2027 definētajiem rezultatīvajiem rādītājiem.

Pamatnostādņu projekts paredz stratēģisku skatījumu par vidēja termiņa attīstības virzieniem un galvenajiem uzdevumiem, kas nodrošinās plānoto mērķu un rezultātu sasniegšanu. Savukārt īstermiņa prioritāšu noteikšana un konkrēti pamatnostādnēs plānoto uzdevumu īstenošanas mehānismi tiks paredzēti plānu projektos. Balstoties uz Pamatnostādnēm, ir vai tiks izstrādāti vairāki īstermiņa plānošanas dokumenti – “Plāns personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju veicināšanai 2021.-2023. gadam”, “Darba aizsardzības jomas attīstības plāns 2021.-2023.gadam”, plāna projekts “Plāns sociālo pakalpojumu attīstībai 2022.-2024.gadam”, “Plāns sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanai 2021.-2023.gadam”.

Pamatnostādņu projekta sabiedriskā apspriede norisinājās no 2020.gada 1.decembra līdz 2020.gada 30.decembrim, publicējot informāciju Labklājības ministrijas interneta vietnē (skat. <https://www.lm.gov.lv/lv/lm-dokumentu-projekti-0>) un Ministru kabineta interneta vietnē (skat. <https://www.mk.gov.lv/lv/ministru-kabineta-diskusiju-dokumenti>), kā arī informējot par sabiedriskās apspriedes uzsākšanu visas, ar Labklājības ministriju sadarbības līgumu parakstījušās 110 nevalstiskās organizācijas, Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padomes locekļus, nozaru ministrijas, pašvaldības, sociālo partnerus un sadarbības partnerus, kā arī Sociālās iekļaušanas politikas koordinācijas komitejas, Dzimumu līdztiesības komitejas, Invaliditātes lietu nacionālās padomes, Sociālo pakalpojumu attīstības padomes, Sociālā darba speciālistu sadarbības padomes, Darba lietu trīspusējās sadarbības apakšpadomes un Nacionālās trīspusējās sadarbības padomes Sociālās drošības apakšpadomes locekļus. Līdztekus sabiedriskai apspriedei pamatnostādņu projekts tika diskutēts dažādos forumos: 2020.gada 2.decembrī – Latvijas Pašvaldību savienības Veselības un sociālo lietu komitejā un Invaliditātes lietu nacionālā padomē, 2020.gada 9.decembrī - Sociālās iekļaušanas politikas koordinācijas komitejā, 2020.gada 15.decembrī un 2021.gada 30.martā - Sociālā darba speciālistu sadarbības padomē, 2020.gada 16.decembrī - Dzimumu līdztiesības komitejā un diskusijā ar sociālajiem partneriem, 2021.gada 13.janvārī un 26.martā - Sociālo pakalpojumu attīstības padomē, 2021.gada 27.janvārī - Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padomē, 2021.gada 8.februārī – Latvijas Lielo pilsētu asociācijas sēdē, 2021.gada 16.februārī – Latvijas Cilvēku ar īpašām vajadzībām sadarbības organizācijas SUSTENTO sēdē, 2021.gada 25.martā, 31.martā un 14.aprīlī – diskusijā ar Latvijas sociālo darbinieku biedrības un Latvijas Pašvaldību savienības pārstāvjiem. Sabiedriskās apspriedes laikā savu viedokli pauda gan nevalstiskās organizācijas, gan pašvaldības, gan sociālie partneri, gan valsts pārvaldes institūcijas (izziņa pieejama Labklājības ministrijas interneta vietnē: <https://www.lm.gov.lv/lv/pamatnostadnu-projekts-socialas-aizsardzibas-un-darba->

⁴ ANO, A/RES/70/1 *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development* (2015. gada 21. oktobris).

⁵ Sociālās politikas snieguma monitoringa ietvars (*Social Policy Performance Monitor*), Nodarbinātības snieguma monitors (*Employment Policy Monitor*), Vienotais novērtējuma ietvars (*Joint Assessment Framework*), Eiropas sociālo tiesību pīlāra monitoringa ietvars (*Monitoring framework of European Pillar of Social Rights*), Ilgtspējīgas attīstības mērķu indikatori (*Sustainable development goals indicators*)

[tirgus-politikas-pamatnostadnes-2021-2027-gadam](#)). Pamatojoties uz pamatnostādņu projekta sabiedriskās apspriedes laikā saņemtajiem komentāriem un priekšlikumiem, tika papildināti un precizēti rezultatīvie rādītāji, rīcības virzienu aprakstošā informācija un uzdevumi, situācijas analīze, kā arī aktualizēta pamatnostādņu projektā iekļautā statistiskā informācija un dati.

2. Politikas mērķis

Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas mērķis ir sekmēt iedzīvotāju sociālo iekļaušanu, mazinot ienākumu nevienlīdzību un nabadzību, attīstot pieejamu un individuālajām vajadzībām atbilstošu sociālo pakalpojumu un juridiskā atbalsta sistēmu, kā arī veicinot augstu nodarbinātības līmeni kvalitatīvā darba vidē.

Mērķa sasniegšanai tiek plānota politikas attīstība šādos rīcības virzienos:

- 1) **ilgtspējīgs, stabils un adekvāts materiālais atbalsts, kas nodrošina pietiekamu ekonomisko neatkarību.** Valsts un pašvaldību materiālā atbalsta attīstība tiek plānota tā, lai sociālie transferti būtu gan adekvāti, gan finansiāli ilgtspējīgi, gan nemazinātu motivāciju iekļauties darba tirgū. Materiālā atbalsta finansiālā un sistēmiskā ilgtspēja, stabilitāte un adekvātums tiks nodrošināts, plānojot pasākumus solidāri, samērīgi un atbildīgi pret visu sabiedrības locekļu interesēm, ar īstermiņa risinājumiem neapdraudot un neierobežojot atbalsta sniegšanas iespējas un adekvātumu nākamajām paaudzēm, nemazinot sabiedrības uzticēšanos un interesi iesaistīties valsts sociālās apdrošināšanas sistēmā, sniedzot personas faktiski veikto iemaksu apjomam atbilstošu atbalstu riska situācijā;
- 2) **moderna un pieejama sociālo pakalpojumu sistēma, kas cita starpā uzlabo iedzīvotāju iespējas dzīvot neatkarīgi un dzīvot sabiedrībā, iekļauties izglītībā un darba tirgū.** Primārais sociālo pakalpojumu attīstības virziens ir sabiedrībā balstītu pakalpojumu attīstība, veicinot personu pāreju uz sabiedrībā balstītu vai ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu saņemšanu. Sociālie pakalpojumi tiek veidoti un attīstīti atbilstoši mūsdienu sabiedrības vajadzībām un vērtībām, tehnoloģiskajiem un tehniskajiem risinājumiem, sociālās un ekonomiskās attīstības pakāpei. Saņemot vajadzībām atbilstošus sociālos pakalpojumus, tiek sekmēta personas līdzdalība izglītībā un darba tirgū, kas ir svarīgākās dzīves jomas neatkarīgai un patstāvīgai dzīvei;
- 3) **iekļaujošs darba tirgus ikvienam un kvalitatīvas darba vietas, atbalstot ilgtermiņa līdzdalību darba tirgū.** Politikas attīstība tiek plānota tā, lai palīdzētu visiem darbspējīgajiem iedzīvotājiem iekļauties darba tirgū, īpaši nelabvēlīgākā situācijā un augstākam bezdarba riskam pakļautajiem iedzīvotājiem. Iekļaujoša darba tirgus veidošana paredz savlaicīga un individuāli pielāgota atbalsta sniegšanu, lai uzlabotu nodarbinātības vai pašnodarbinātības izredzes, atbalstu pārejā no ekonomiskās neaktivitātes uz nodarbinātību un starp dažādām profesijām un nozarēm, kvalitatīvu un drošu darba vietu attīstību, nodarbināto nabadzības riska novēršanu, iespēju radīšanu pārkvalifikācijai un izglītībai visa darba mūža garumā.
- 4) **attīstīta valsts nodrošinātā juridiskā atbalsta sistēma, paplašinot mazāk aizsargāto personu piekļuvi tiesu sistēmai,** paredz savlaicīga un iedzīvotājiem pieejama juridiskā atbalsta sniegšanu, lai preventīvi novērstu gadījumus, kad juridisko jautājumu nerisināšana negatīvi ietekmē iedzīvotāju

sociālo un ekonomisko situāciju un pakļauj viņus nabadzības un/vai sociālās atstumtības riskam;

- 5) **sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pārvaldības stiprināšana**, aptverot šajā sadaļā visos rīcības virzienos aktuālus un tajos plānoto uzdevumu īstenošanai nozīmīgus aspektus, proti, starpnozaru sadarbības uzlabošana; politikas plānošana, ieviešana un izvērtēšana, ņemot vērā dzimumu līdztiesības integrēto pieeju, izvērtējot ietekmi uz sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju principa īstenošanu praksē; cilvēkresursu attīstība, analītiskā bāze politikas plānošanā un lēmumu pieņemšanā, IKT attīstība.

Līdztekus katram rīcības virzienam ir noteikti vidēja termiņa un ilgtermiņa mērķi, jo noteiktās politikas jomās izmaiņas ir plānojamas un to ietekme lielākoties ir novērtējama tikai ilgtermiņa perspektīvā.

3. Politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji

Rezultatīvais rādītājs (RR)	2019. gads Bāzes vērtība	2024.gads	2027.gads	Datu avots	Saikne ar monitoringa ietvaru
1. Politikas rezultāts: Nodrošināta adekvāta un ilgtspējīga iedzīvotāju sociālā aizsardzība					
1.1. Sociālo transfertu ietekme uz nabadzības riska mazināšanu, %				CSP	EPSR, SPPM
<i>Kopā</i>	16,8	18	20		
<i>vecuma grupā 0-17 gadi</i>	12,2	18	20		
<i>vecuma grupā 65+gadi</i>	37,3	33,5	35		
1.2.Nabadzības riska indekss, %				CSP	EPSR, SPPM
<i>Kopā</i>	21,6	21	19		
<i>vecuma grupā 0-17 gadi</i>	15,8	13,5	11,5		NAP2027 [46]
<i>vecuma grupā 65+gadi</i>	40,9	43	40		
1.3.Nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto cilvēku skaits, tūkst. iedzīvotāju ⁶	489	-	samazinās	CSP	EPSR, SPPM
1.4.Personu īpatsvars zem trūcīgas mājsaimniecības ienākumu sliekšņa, %	13,2 (2018)	12	11	CSP	
1.5.Garantētā minimālā ienākuma (GMI) pabalsta saņēmēju īpatsvars, kuri saņem dzīvokļa pabalstu, % no kopējā GMI pabalsta saņēmēju skaita	73 (2020)	90	99	LM	
1.6.Izdevumi sociālajai aizsardzībai, % no IKP (pēc ESSPROS metodoloģijas)	15,7	≥16,5	≥18	Eurostat	

⁶ Jaunās EK iniciatīvas - **Eiropas Sociālo tiesību pīlāra rīcības plāna** ietvaros ir noteikti jauni, ilgtermiņa nabadzības un sociālās atstumtības mērķi, kas sniedzami līdz 2030.gadam - Nabadzības vai sociālās atstumtības riskam pakļauto personu skaits būtu jāsamazina vismaz par 15 miljoniem. EK aicina dalībvalstis noteikt savus valsts mērķrādītājus kā ieguldījumu šajos kopīgajos centienos. Tā kā turpinās diskusijas par rādītāja metodoloģiju un mērķa noteikšanas metodoloģiju ES līmenī, rādītāja vērtība tiks noteikta pēc lēmumu pieņemšanas (skat. arī 5.rīcības virziena 20.uzdevumu).

Rezultatīvais rādītājs (RR)	2019. gads Bāzes vērtība	2024.gads	2027.gads	Datu avots	Saikne ar monitoringa ietvaru
1.7.Sociāli apdrošināto personu īpatsvars no kopējā valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu veicēju skaita, kuru valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu objekts ir zem minimālās mēneša algas, %	32,7	27	24	LM	NAP2027 [217]
1.8.Jaunpiešķirtās vecuma pensijas vidējais atvietošanas līmenis, % no vidējās apdrošināšanas iemaksu algas valstī	44,0	≥40	≥40	LM	
1.9.Vecuma pensiju teorētiskais atvietošanas līmenis (pie 40 gadu nepārtrauktas karjeras) ⁷	61 (2018)	-	51 (2056)	Eiropas Komisija	
1.10.Sociālās apdrošināšanas budžeta uzkrātais atlikums gada beigās, % no IKP	3,7	≥4	≥4	LM	
1.11. Bērnu īpatsvars zem minimālā ienākumu līmeņa (40% no mediānas, ekvivalences skala 1, 0.7), %	8,7	7	5	CSP	
2.Politikas rezultāts: Nodrošināti iedzīvotāju vajadzībām atbilstoši, kvalitatīvi un efektīvi sociālie pakalpojumi					
2.1. Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu saņēmēju skaits, īpatsvars no kopējā pašvaldības sociālajā dienestā reģistrēto sociālo pakalpojumu saņēmēju skaita	87%	-	90	LM	
2.2. Sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu saņēmēju skaits uz 10 000 iedzīvotāju (gada sākumā)	205	223	230	LM	NAP2027 [115]

⁷ Rādītāja aprēķinā tiek izmantoti pieņēmumi par laika posmu (gados) (G), par kuru no pensijas piešķiršanas gada tiek plānota vecuma pensijas izmaksa, un uzkrāto pensijas kapitālu, ko veido apdrošināšanas iemaksu summa un ikgadējais kapitāla pieaugums. Rādītāja vērtības samazinājumu 2027.gadā ietekmē tas, ka palielinās dzīve ilgums (pieaug G) un samazinās darbības vecuma iedzīvotāju skaits, tādējādi samazinoties valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu algu summai un pensiju kapitāla pieaugumam. 2027.gadā izmantots rezultatīvais rādītājs 2056.gadam atbilstoši Theoretical Replacement Rates (TRRs) aprēķinam (avots: European Union (2018), Pension Adequacy Report: current and future income adequacy in old age in the EU. Volume II, Country profiles, saite: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/62f83ed2-7821-11e8-ac6a-01aa75ed71a1/language-en> (141.lpp)).

Rezultatīvais rādītājs (RR)	2019. gads Bāzes vērtība	2024.gads	2027.gads	Datu avots	Saikne ar monitoringa ietvaru
2.3. Pilngadīgo personu skaits, kuras saņem pašvaldības ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumu institūcijās uz 10 000 pilngadīgo iedzīvotāju (gada beigās)	45	46	47	LM	
2.4. Personu ar garīga rakstura traucējumiem, kuras dzīvo ārpus institūcijas un kurām pieejami sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi, īpatsvars pret ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās esošām personām ar garīga rakstura traucējumiem (%)	26	39	45	LM	
2.5. Aizbildnībā un audžuģimenēs (ģimeniskā vidē) dzīvojošu bērnu īpatsvars no visu ārpusģimenes aprūpē esošo bērnu skaita, %	87,7	91	93	LM	NAP2027 [114]
2.6. Bērnu īpatsvars, kuri ilgstošas sociālās aprūpes pakalpojumu saņem ģimeniskai videi pietuvinātā formā (%)	57	97	100	LM	
2.7. Pilngadīgo personu īpatsvars, kuras saņem ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu pašvaldības ilgstošas sociālās aprūpes institūcijā, % no kopējā ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās pašvaldībās esošā pilngadīgo personu skaita	0	2,5	16	LM	
2.8. Personu vecuma grupā 65 un vairāk gadu, kuras dzīvo privātās māsasaimniecībās un kurām ir nopietnas grūtības ar personīgo aprūpi vai aktivitātēm māsasaimniecībā, īpatsvars no attiecīgajā vecuma grupā esošo personu kopējā skaita, %	38,8	-	palielinās	Eurostat	
2.9. Iedzīvotāju īpatsvars, kuru vajadzības pēc aprūpes mājās pakalpojumiem nav apmierinātas, %	39 (2016)	-	25	Eurostat	
2.10. Aprūpes mājās pakalpojumu saņēmēju skaits (uz 10 000 iedzīvotāju)	90	92	100	LM	
2.11. Personu īpatsvars, kuras nodrošina neformālo aprūpi vismaz vienu reizi nedēļā, %	17 (2016)	-	palielinās	Eurofound	
2.12. Tehniskos palīg līdzekļus saņēmušo skaits pret pieprasījušo skaitu, %	67	70	75	LM	

Rezultatīvais rādītājs (RR)	2019. gads Bāzes vērtība	2024.gads	2027.gads	Datu avots	Saikne ar monitoringa ietvaru
2.13. Iedzīvotāju īpatsvars, kuri aprūpes pienākumu dēļ ir ekonomiski neaktīvi, % no ekonomiski neaktīvajiem (sadalījumā pēc dzimuma)	22,3 (vīr. 7,4; siev.32,4)	17,4	16,4	Eurostat	SDG 5; SDG 8
2.14. Personu ar invaliditāti īpatsvars, kuriem invaliditāte noteikta pēc funkcionēšanas spēju izvērtējuma ⁸ , % no kopējā personu ar invaliditāti skaita	0	-	35	LM	
2.15.Sabiedrības uzticēšanās pašvaldību sociālajiem dienestiem ⁹	-	-	palielinās	Pētījums, Omnibuss aptauja	
2.16. Sociālo darbinieku darba apstākļu un atalgojuma pozitīvais novērtējums ¹⁰	-	-	Palielinās pozitīvais novērtējums	Pētījums	
2.17. Pašvaldību sociālo dienestu rīcībā esošā finansējuma apmēra uz vienu iedzīvotāju (EUR) atšķirību amplitūda ¹¹	-	-	Amplitūda samazinās	Pētījums	
2.18. Aktīvo lietu skaits uz vienu pašvaldību sociālo dienestu sociālo darbinieku	30 (2017)	20-30	15-20	Pētījums	
3.Politikas rezultāts: Veicināta iekļaujoša, līdztiesīga un kvalitatīva darba tirgus attīstība					

⁸ Balstoties uz starptautiski atzītu metodoloģiju, t.i., Pasaules Veselības Organizācijas Invaliditātes Novērtēšanas sarakstu WHODAS 2.0, ar kura palīdzību tiek novērtēti personas funkcionēšanas ierobežojumi saskaņā ar Starptautisko funkcionēšanas, nespējas un veselības klasifikāciju. WHODAS 2.0 anketas pielietošanas lietderība Latvijas invaliditātes sistēmā tiek vērtēta Pasaules Bankas un Eiropas Komisijas Strukturālo reformu dienesta programmas projektā “Latvijas invaliditātes novērtēšanas sistēmas izvērtējums un pilnveidošana” (projekts norisēs laiks 2019.- 2021.)

⁹ Rādītāja bāzes vērtība tiks noteikta 2023.gadā. Mērķa vērtība tiks noskaidrota reprezentatīvā Latvijas iedzīvotāju omnibuss aptaujā pamatnostādņu īstenošanas noslēguma gadā.

¹⁰ Rādītāja bāzes vērtība tiks noteikta 2023.gadā. Atkārtota mērķa vērtības noteikšana plānota pamatnostādņu īstenošanas noslēguma gadā.

¹¹ Rādītāja bāzes vērtība tiks noteikta 2023.gadā. Atkārtota mērķa vērtības noteikšana plānota pamatnostādņu īstenošanas noslēguma gadā.

Rezultatīvais rādītājs (RR)	2019. gads Bāzes vērtība	2024.gads	2027.gads	Datu avots	Saikne ar monitoringa ietvaru
3.1.Nodarbinātības līmenis (vecuma grupā 20-64 gadi), % no kopējā iedzīvotāju skaita attiecīgajā vecuma grupā	77,4 (siev. 75,5; vīr. 79,3)	78	80	Eurostat	NAP2027 [212], EPM, EPSR, SDG 8
3.2.Nodarbinātības līmenis personām ar invaliditāti (vecuma grupā 20-64 gadi), % no kopējā personu ar invaliditāti skaita attiecīgajā vecuma grupā, gada beigās	38,5 (2018)	45	50	LM	
3.3.Ilgstošā bezdarba līmenis (vecuma grupā 15-74 gadi), % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem	2,4 (siev. 1,9; vīr. 2,9)	2,2	2,0	Eurostat	NAP2027 [214], SDG 8, EPSR, EPM
3.4.Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars, % no reģistrētajiem bezdarbniekiem	21,1	17	15	LM	
3.5.Nabadzības riska indekss strādājošajiem vecuma grupā no 18 līdz 64 gadiem, (%)	8,4 (vīr. 7,9; siev. 9,0)	8,2	7,7	Eurostat	SPPM, SDG 8, EPSR
3.6.Smagos nelaimes gadījumos darbā cietušo un letālos nelaimes gadījumos darbā bojā gājušo kopējais skaits uz 100 000 nodarbinātajiem	31,7	29	28,5	VDI	NAP2027 [218]
3.7. 15–24 gadus vecu personu īpatsvars, kuras nav iesaistītas izglītībā vai darba tirgū (NEET). %	7,9	7,0	6,0	Eurostat	NAP2027 [164]
4.Politikas rezultāts: Palielinātas nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto personu iespējas aizstāvēt savas tiesības un nodrošināt to ievērošanu					
4.1.Pieprasījumu skaits pakalpojumu saņemšanai JPA	2257	4800	4800	JPA	
4.2.Elektronisko pieprasījumu īpatsvars, kas saņemts JPA	2,2%	20%	30%	JPA	
4.3.Administratīvās lietas virzības ilgums JPA	līdz 20 darba dienām	līdz 17 darba dienām	līdz 15 darba dienām	JPA	
4.4.JPA klientu un sadarbības partneru pozitīvais novērtējums	>80%	ne mazāk par 70%	ne mazāk par 70%	JPA	
4.5.Mediācijas nodrošināšanas gadījumu skaits valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības ietvaros	0	10% no kopējā palīdzības	10% no kopējā palīdzības saņēmēju skaita	JPA	

Rezultatīvais rādītājs (RR)	2019. gads Bāzes vērtība	2024.gads	2027.gads	Datu avots	Saikne ar monitoringa ietvaru
		saņēmēju skaita			
4.6.Pieaug sabiedrības uzticēšanās tiesu sistēmai, %	39	45	50	SKDS pētījums	
5.Politikas rezultāts: Nodrošināta efektīva sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pārvaldība					
5.1.Dzimumu līdztiesības indekss	59,7	Ne mazāk kā 60	Ne mazāk kā 60	EIGE	
5.2.Valsts un pašvaldību materiālā atbalsta novērtējums:				RSU pētījums, Omnibuss aptauja	
<i>Iedzīvotāju paļaušanās uz valsts sociālās apdrošināšanas sistēmu (% gadījumu)</i>	39	-	Ne mazāk kā 45		
<i>Iedzīvotāju paļaušanās uz pašvaldību sniegto atbalstu (% gadījumu)</i>	13,4	-	Ne mazāk kā 20		
5.3. Pakalpojumu sniegšanai izmantoto papīra dokumentu īpatsvars (%) no kopējā procesā izmantoto dokumentu veidu skaita	55	-	10	LM	
5.4. Elektroniski iesniegto klientu iesniegumu īpatsvars no kopējā klientu iesniegumu kopskaita, %	61	-	80	LM	
5.5. Klientiem elektroniski nosūtīto lēmumu īpatsvars no kopējā klientiem nosūtīto lēmumu kopskaita, %	62		80	LM	
5.6. Sociālās aizsardzības un darba tirgus pakalpojumus administrējošo institūciju nodarbināto īpatsvars, kuriem ir profesionālās izdegšanas pazīmes, %	10-20% (2018)	-	Ne vairāk kā 20	LM	
5.7. Sociālās aizsardzības un darba tirgus pakalpojumus administrējošo institūciju nodarbināto vidējā atalgojuma apmērs, % no maksimālās algu skalas	82-96 (2018)	-	100	LM	
5.8. Sociālās aizsardzības un darba tirgus pakalpojumus administrējošo institūciju nodarbināto novēršamās mainības līmenis, gadā %	2-39	-	Ne vairāk kā 25	LM	

4. Rīcības virzieni un uzdevumi

Rīcības virziens: Ilgtspējīgs, stabils un adekvāts materiālais atbalsts, kas nodrošina pietiekamu ekonomisko neatkarību

IZAICINĀJUMI

Pieaugošs nabadzības risks pensijas vecuma iedzīvotājiem	Dažādi sociālie pabalsti būtiski nemazina nabadzības risku	Augsts iedzīvotāju skaits, kuri nav tiesīgi saņemt pabalstus vai arī tos saņem mazā apmērā
Sabiedrības novecošanās	Finanšu krīzes un neparedzētas politikas izmaiņas ietekmē sociālās aizsardzības sistēmas stabilitāti	Vieni no zemākajiem izdevumiem sociālai aizsardzībai starp ES dalībvalstīm

MĒRĶI

Vidējā termiņā	Mērķtiecīgi pārskatīt pabalstus, kuru apmēri un nosacījumi nav ilgstoši mainīti
Ilgtermiņā	Turpināt paaugstināt finansiālo atbalstu iedzīvotājiem sociālās aizsardzības sistēmas ietvaros Sekmēt, ka sociālās apdrošināšanas sistēma ir noturīga un finansiāli ilgtspējīga Nodrošināt, ka iedzīvotājiem pieejamie universālie un ienākumu testētie sociālie pabalsti ir sabalansēti un savstarpēji papildinoši
REZULTĀTS	Panākt, ka jaunpiešķirto pensiju vidējais atvietošanas līmenis 2027. gadā nav mazāks kā 40% no vidējās apdrošināšanas iemaksu algas Valsts sniegtais materiālais atbalsts mazina nabadzības risku iedzīvotājiem vismaz par 20%, tai skaitā, vismaz par 35% pensijas vecuma cilvēkiem, vismaz par 20% bērniem Samazinās personu īpatsvars, kuru ienākumi ir zem trūcīgas mājāsaimniecības ienākumu sliekšņa, līdz 11%

1. Rīcības virziens Ilgtspējīgs, stabils un adekvāts materiālais atbalsts, kas nodrošina pietiekamu ekonomisko neatkarību						
Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu un rezultātīvo rādītāju	Sasaiste ar NAP2027 uzdevumu
1.1.	Palielināt sociālo transfertu apmēru un to ietekmi uz nabadzības mazināšanu (īpaši nabadzības riskam visvairāk pakļautajām iedzīvotāju grupām), tai skaitā nodrošinot atsevišķu sociālo pabalstu, atlīdzību un piemaksu pārskatīšanu un to sasaisti atbilstoši sociāli ekonomisko rādītāju izmaiņām	2025	LM		1.1.RR; 1.2.RR; 1.3.RR; 1.4.RR; 1.6.RR; 1.11.RR	[101], [121], [225]
1.2.	Pārskatīt sociālo pabalstu izmaksu mērķētību un uzlabot saņēmēju pārklājumu, tai skaitā:				1.1.RR; 1.2.RR; 1.3.RR; 1.4.RR; 1.5.RR; 1.6.RR; 1.11.RR	
1.2.1.	<i>veicot ģimenes valsts pabalsta piešķiršanas nosacījumu pārskatīšanu un novēršot atšķirības pabalsta un piemaksas piešķiršanas nosacījumos</i>	2023	LM	DLC, PKC		[101], [121]
1.2.2.	<i>nodrošinot vecāku un paternitātes pabalstu pārskatīšanu un aprūpētāja atvaļinājuma ieviešanu darba un privātās dzīves līdzsvara uzlabošanai (Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas par darba un privātās dzīves līdzsvaru (ES 2019/1158) nosacījumu pārņemšana)</i>	2022	LM	LDDK, LBAS, DLC		[103]
1.2.3.	<i>nodrošinot vienotu pamatprincipu ieviešanu pašvaldību izmaksājamo pamata sociālās palīdzības pabalstu - garantētā minimālā ienākuma pabalsta piešķiršanā un mājokļa pabalsta aprēķina nosacījumu noteikšanā.</i>	regulāri	LM	pašvaldības		[101]
1.2.4.	<i>izvērtējot sociālo pabalstu mērķi un efektivitāti, novēršot pārklāšanos un fragmentāciju</i>	regulāri	LM			[101], [121], [225]

1.2.5.	<i>pārskatot atbalsta saņemšanas nosacījumus situācijās, kad cilvēks nevar saņemt finansiālo palīdzību sociālās aizsardzības sistēmas ietvaros</i>	regulāri	LM			[101], [121]
1.3.	Uzlabot sociālo aizsardzību speciālajos nodokļu režimos strādājošajiem vidējā un ilgtermiņā, tai skaitā pārskatot nestandarta nodarbinātības formās nodarbināto un pašnodarbināto personu aizsardzību pret noteiktiem sociālās apdrošināšanas riskiem	2027	LM, FM		1.2.RR; 1.3.RR; 1.4.RR; 1.7.RR; 1.8.RR; 1.9.RR; 1.11.RR	[225]
1.4.	Turpināt ieviest pasākumus valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas stabilitātes nodrošināšanai ilgtermiņā, tai skaitā pārskatot pensionēšanās nosacījumus, valsts sociālās apdrošināšanas finansēšanas nosacījumus, pārskatot universālā un personificētā atbalsta nosacījumus, izvērtējot bāzes pensijas ieviešanas iespēju	2027	LM	LDDK, LBAS, DLC	1.6.RR; 1.7.RR; 1.8.RR; 1.9.RR; 1.10.RR	[121], [225]
1.5.	Nodrošināt izdienas pensiju shēmu atbilstību vispārējiem valsts sociālās apdrošināšanas principiem un valsts pensiju politikai, izstrādājot tādu centralizētu izdienas pensiju politiku un normatīvo regulējumu, kas: 1) ievēro tiesisko paļāvību esošiem izdienas pensiju saņēmējiem; 2) sadala izdienas pensijas saņēmējus a) grupā, kuriem nodrošina iespēju pārkvalificēties (administratīvās profesijas) un b) grupā, kuriem nodrošina iespēju pārkvalificēties un kompensē (reālu) paaugstinātu risku dzīvībai un veselībai; 3) izslēdz personas, kuru darba specifika neatbilst minētajiem mērķiem; 4) nosaka katrai profesiju (amatu) grupai vienotus izdienas pensijas ieguves un aprēķina kritērijus.	2025	PKC Par izdienas pensiju shēmām atbildīgās institūcijas	LM, LBAS	1.9.RR; 1.10.RR	[225]
1.6.	Izskatīt iespējas pilnveidot pensiju sistēmas 2.līmeņa darbību, tai skaitā, monitorējot administrēšanas izmaksas par ieguldījumu plāna pārvaldi, un uzkrātā pensiju	2027	LM	FM, FKTK, LFNA	1.2.RR; 1.6.RR; 1.9.RR; 1.10.RR	[225]

	kapitāla izmantošanu, nosakot vienu mūža pensijas polises apmēru visā izmaksas periodā					
1.7.	Mazināt pārtikas un pamata materiālo nenodrošinātību, sniedzot pārtikas atbalstu un pamata materiālo palīdzību zemu ienākumu un krīzes situācijā nonākušām mājsaimniecībām	2027	LM	SIF, NVO	1.2.RR; 1.3.RR; 1.4.RR; 1.11.RR	[101], [121]

Rīcības virziens: Moderna un pieejama sociālo pakalpojumu sistēma, kas cita starpā uzlabo iedzīvotāju iespējas dzīvot neatkarīgi un dzīvot sabiedrībā, iekļauties izglītībā un darba tirgū

IZAICINĀJUMI

Pieaugošs aprūpes pienākumu slogs	Pakalpojumi nav pietiekami vērsti uz personu individuālajām vajadzībām	Izteiktas reģionālās atšķirības sociālo pakalpojumu klāstā un kvalitātē
Nepietiekama dažādu jomu speciālistu un institūciju sadarbība sociālo problēmu risināšanā	Sabiedrības mainīgo vajadzību (tai skaitā demogrāfijas ietekmē) savlaicīga salāgošana ar sociālo pakalpojumu piedāvājumu un ilgtspēju (tostarp, finansiālo)	Profesionālu un kompetentu cilvēkresursu nodrošināšana sociālo pakalpojumu sniegšanā un sociālajā darbā

MĒRKI

Vidējā termiņā	Nodrošināt, ka iedzīvotājiem visā Latvijas teritorijā ir pieejams līdzvērtīgs sociālo pakalpojumu grozs Veidot sociālos pakalpojumus, lai tie atbilstu personas individuālām vajadzībām (uz cilvēku centrēta pieeja) un faktiskajām tirgus cenām Sabalansēt sociālo darbinieku noslodzi un atalgojumu
Ilgtermiņā	Palielināt sabiedrībā balstītu pakalpojumu (kā primāri sniedzamu) pieejamību iedzīvotājiem Veicināt personu pāreju uz sabiedrībā balstītu vai ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu saņemšanu, vienlaikus uzlabojot ilgstošas sociālās aprūpes institūcijās sniegto pakalpojumu kvalitāti atbilstoši personas individuālajām vajadzībām un pašaprūpes spējām Sekmēt sabiedrības uzticēšanos sociālajiem darbiniekiem, stiprināt sociālā darba lomu un noteikt profesionālās robežas dažādās nozarēs Veicināt, ka sociālo pakalpojumu un sociālā darba jomā strādā profesionāli speciālisti pietiekamā skaitā
REZULTĀTS	Palielinās sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu saņēmēju skaits līdz 90% no kopējā pašvaldības sociālajā dienestā reģistrēto sociālo pakalpojumu saņēmēju skaita Iedzīvotāju īpatsvars, kuru vajadzības pēc aprūpes mājās pakalpojumiem nav apmierinātas, samazināties līdz 25% Paaugstinās sabiedrības uzticēšanās pašvaldību sociālajiem dienestiem

2. Rīcības virziens Moderna un pieejama sociālo pakalpojumu sistēma, kas cita starpā uzlabo iedzīvotāju iespējas dzīvot neatkarīgi un dzīvot sabiedrībā, iekļauties izglītībā un darba tirgū						
Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu un rezultātīvo rādītāju	Sasaiste ar NAP2027 uzdevumu
2.1.	Palielināt sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pieejamību, efektivitāti un atbilstību mērķa grupas vajadzībām, tai skaitā:				2.1.RR; 2.2.RR; 2.4.RR; 2.5.RR; 2.8.RR; 2.9.RR; 2.10.RR; 2.11.RR; 2.13.RR	
2.1.1.	<i>palielinot atbalstu un sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu pieejamību bērniem un pilngadīgām personām ar funkcionāliem traucējumiem, t.sk. garīga rakstura traucējumiem vai multipliem traucējumiem, vecāka gada gājuma cilvēkiem, t.sk. cilvēkiem ar demenci, un sniedzot atbalstu viņu ģimenes locekļiem un neformālajiem aprūpētājiem, veicinot starpdisciplināru pieeju sociālajā aprūpē</i>	2027	LM	VM, IZM, pašvaldības, sociālo pakalpojumu sniedzēji, NVO, plānošanas reģioni		[117], [121]
2.1.2.	<i>veidojot starpdisciplinārus sociālos pakalpojumus hroniski un nedziedināmi slimiem (paliatīvā aprūpē esošiem) cilvēkiem un viņu ģimenes locekļiem un neformālajiem aprūpētājiem</i>	2027	LM, VM	Pašvaldības, NVO, sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni		[71], [117]
2.1.3.	<i>attīstot atbalstu, bērniem ar iespējamu vai esošu invaliditāti, tai skaitā, nodrošinot metodisku un praktisku atbalstu viņu aprūpē iesaistītajiem ģimenes locekļiem</i>	2027	LM	VM, BKUS, pašvaldības, sociālo pakalpojumu		

				sniedzēji, NVO, plānošanas reģioni		
2.1.4.	<i>pilnveidojot un ieviešot jaunus sociālos pakalpojumus (gan akūtu problēmu risināšanai, gan ilgtermiņa atbalsta nodrošināšanai) bērniem un jauniešiem ar psihiskiem un uzvedības traucējumiem, tai skaitā atkarības vielu un procesa atkarībām un multiplām problēmām</i>	2027	LM, VM, IZM, IeM, TM	Pašvaldības, sociālo pakalpojumu sniedzēji, NVO, plānošanas reģioni, PKC		[117]
2.2.	Veicināt personu pāreju uz sabiedrībā balstītu vai ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu saņemšanu, vienlaikus uzlabojot institucionālās aprūpes pakalpojumu kvalitāti, tai skaitā:				2.3.RR; 2.6.RR: 2.7.RR	
2.2.1.	<i>veidojot ģimeniskai videi pietuvinātas pakalpojumu sniegšanas vietas bērniem ar smagiem funkcionāliem traucējumiem</i>	2025	LM	VSAC, VSIA Šampētera nams		[121]
2.2.2.	<i>veidojot ģimeniskai videi pietuvinātas pakalpojumu sniegšanas vietas pensijas vecuma personām, veicinot personas pašaprūpes spēju uzturēšanu</i>	2026	Pašvaldības, LM	Sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni		
2.2.3.	<i>uzlabojot sociālās aprūpes institūcijās sniegto pakalpojumu kvalitāti (IKT risinājumi, optimāls klientu skaits iestādē), tai skaitā, pielāgojot, uzlabojot un pilnveidojot institūciju infrastruktūru personas pašaprūpes veicināšanai, cieņpilnai aprūpei un epidemioloģiskā apdraudējuma novēršanai</i>	2027	LM, pašvaldības	Sociālo pakalpojumu sniedzēji		
2.2.4.	<i>uzlabojot atbalstu personām pārejas posmā no institucionālās aprūpes uz sabiedrībā balstītām formām, no ārpusģimenes aprūpes uz patstāvīgu dzīvi</i>	regulāri	LM	VSAC, BSAC, pašvaldības		[121]

				sociālo pakalpojumu sniedzēji		
2.3.	Nodrošināt līdzvērtīgu sociālo pakalpojumu pieejamību reģionos, nosakot iedzīvotājiem obligāti nodrošināmo sociālo pakalpojumu veidus novadu un valsts pilsētu pašvaldībās un tā ieviešanas nosacījumus (minimālie standarti)	regulāri	LM	Pašvaldības, VARAM, sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni	2.1.RR; 2.2.RR; 2.4.RR; 2.5.RR; 2.6.RR; 2.12.RR	[117]
2.4.	Uzlabot sociālo pakalpojumu kvalitāti un pieejamību iedzīvotājiem, tai skaitā:				2.1.RR; 2.2.RR; 2.11.RR; 2.12.RR; 2.17.RR	[117]
2.4.1.	<i>pārskatot sociālo pakalpojumu saturu atbilstoši mērķa grupas individuālām vajadzībām (uz klientu vērsts pakalpojuma dizains), uzlabojot pakalpojumu rezultātu mērīšanu, kas liecinātu par pakalpojuma ietekmi un efektivitāti un, balstoties uz pakalpojumu saņēmēju pieredzi, vērtējumu par pakalpojumu kvalitāti un pieejamību</i>	regulāri	LM, pašvaldības	Sociālo pakalpojumu sniedzēji		
2.4.2.	<i>pārskatot sociālo pakalpojumu cenu atbilstību faktiskajām tirgus cenām un izvērtējot sociālo pakalpojumu finansēšanas sasaisti ar ekonomisko rādītāju (patēriņa cenu indekss, vidējā darba samaksa, minimālā mēneša darba alga, nodokļu samaksa un izmaiņas nodokļu sistēmā) izmaiņām, tādējādi nodrošinot kvalitatīvākus pakalpojumus un atbilstošāku atalgojumu pakalpojumu sniedzējiem</i>	regulāri	LM, pašvaldības	Sociālo pakalpojumu sniedzēji		
2.4.3.	<i>uzlabojot sociālo pakalpojumu kvalitātes uzraudzības un efektivitātes novērtēšanas sistēmu</i>	2027	LM, pašvaldības	Sociālo pakalpojumu sniedzēji,		

				plānošanas reģioni		
2.4.4.	<i>pilnveidojot sociālo pakalpojumu finansēšanas modeli, palielinot pakalpojuma saņēmēja pašnoteikšanās iespējas un atbilstoši savām individuālajām vajadzībām noteiktā finansējuma ietvaros saņemt pakalpojumu (individuālā budžeta pieejas ieviešana) ¹²</i>	2027	LM	LPS, VM, pašvaldības, sociālo pakalpojumu sniedzēji		
2.4.5.	<i>attīstot sociālās inovācijas, tai skaitā, digitālus un tehnoloģiskus risinājumus sociālo pakalpojumu sniegšanā, kā arī uzlabojot sociālo pakalpojumu sniedzēju digitālās prasmes un IKT risinājumu izmantošanā</i>	2027	LM	Pašvaldības, sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni, SIF, VARAM		
2.4.6.	<i>uzlabojot iedzīvotājiem nepieciešamo tehnisko palīgīdzekļu klāstu un pilnveidot to piešķiršanas kārtību</i>	regulāri	LM	VM, VSIA NRC Vaivari, LNS, LNB		
2.4.7.	<i>apzinot sabiedrības vajadzības un ieviešot jaunus sociālos pakalpojumus, pirms tam tos izmēģinot un pārliciecinoties par to efektivitāti</i>	regulāri	Pašvaldības, LM	Sociālo pakalpojumu sniedzēji, NVO, plānošanas reģioni, TM		
2.4.8.	<i>nodrošinot iespēju personu ar funkcionāliem traucējumiem neformālajiem aprūpētājiem, asistentiem un sociālo pakalpojumu sniedzēju darbiniekiem apgūt prasmes aprūpēt (tostarp prasmes izmantot tehnoloģiskos un digitālos rīkus aprūpes veikšanā), komunicēt un izprast personu ar funkcionāliem traucējumiem vajadzības, kā arī</i>	2026	LM	SIVA, NVA		

¹² Individuālā budžeta modeļa pamatā ir princips, ka atbalsts katrai personai tiek nodrošināts, ņemot vērā individuālās vajadzības, personai noteiktā finansējuma ietvaros, tādā veidā nodrošinot lielākas pašnoteikšanās iespējas un iespējami efektīvāko atbalstu katrai personai.

	<i>attīstot sociālās un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumu sinerģiju ātrākai cilvēku atgriešanai darba tirgū, sociālajā dzīvē, izglītībā</i>					
2.4.9.	<i>pārskatot sociālā pakalpojuma saturu, tai skaitā harmonizējot terminoloģiju (ieviešot atbilstīgu tiesisko regulējumu) un nosacījumus pakalpojumiem (pārejā starp dažādiem vecumposmiem), atbilstoši uz personu vērstiem pakalpojumu sniegšanas principiem</i>	2027	LM, pašvaldības, NVO	LSDB, LPSDVA, LPS		
2.4.10	<i>sekmējot inovatīvu tehnoloģisko un mākslīgā intelekta risinājumu izstrādi sociālo pakalpojumu sniegšanai</i>	2027	VARAM	LM, pašvaldības, sociālo pakalpojumu sniedzēji		
2.5.	Stiprināt sociālā darba nozīmi un lomu citu saistīto nozaru vidū un sabiedrībā, tai skaitā:				2.15.RR; 2.16.RR	[118]
2.5.1.	<i>sekmējot izpratni par sociālā darba profesiju un veicinot tās novērtēšanu sabiedrībā</i>	regulāri	LM	Pašvaldības, LSDB, LPSDVA		
2.5.2.	<i>nostiprinot sociālā darba profesiju tiesiskajā regulējumā, t.sk. jautājumu par sociālā darba specializācijām un reģistrēšanu vai sertificēšanu, sociālā darbinieka (neatkarīgi no prakses vietas) atzinuma ietekmi (statusu) citu institūciju speciālistu lēmumu pieņemšanā</i>	2027	LM	LSDB, LPSDVA, LPS, VM, IeM, TM, EM, IeVP		
2.5.3.	<i>stiprinot profesionālo organizāciju (LSDB, LPSDVA) rīcībspēju sociālā darba profesijas profesionālā standarta uzturēšanā un celšanā un rīcībpolitikas attīstībā</i>	regulāri	LM	LSDB, LPSDVA		
2.5.4.	<i>veicinot sociālā darba prakses pētniecību</i>	regulāri	Pašvaldības, LM	LSDB, LPSDVA		
2.6.	Sociālo pakalpojumu sniegšanā un sociālajā darbā iesaistīto cilvēkresursu analīze, piesaiste un prasmju pilnveide, tai skaitā:				2.15.RR; 2.16.RR;	[118]

					2.17.RR; 2.18.RR	
2.6.1.	<i>veidojot valsts pasūtījumu sociālā darba speciālistu izglītības programmu saturam, pilnveidojot sociālā darba speciālistu izglītības programmas (pirmā un otrā līmeņa augstākās izglītības, tālākizglītības programmas)</i>	2027	LM	IZM, augstākās izglītības iestādes LSDB, LPSDVA		
2.6.2.	<i>nodrošinot metodisku atbalstu, attīstot specializācijas iespējas un veicinot profesionālās kompetences pilnveidi, tostarp izmantojot darba vidē balstītu mācību elementus, nodrošinot metodiku darbam ar dažādām klientu mērķa grupām ilgtermiņa ieviešanu praksē un savlaicīgi integrējot reformu un citu izmaiņu un jauninājumu saturu papildu kompetenču un jaunu speciālistu sagatavošanā</i>	2027	LM	LSDB, LPSDVA, pašvaldības, sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni		
2.6.3.	<i>nodrošinot mērķtiecīgu pāreju ar 2028.gadu pilnībā ieviešot jauno pieeju sociālajam darbam ģimenēm ar bērniem, tai skaitā, nostiprinot ģimenes asistenta pakalpojumu</i>	2027	LM	LSDB, LPSDVA, pašvaldības, sociālo pakalpojumu sniedzēji		
2.6.4.	<i>izvērtējot un saskaņā ar darba tirgus pieprasījumu palielinot nepieciešamo no valsts budžeta finansēto studiju vietu skaitu studiju virziena "Sociālā labklājība" programmās valsts dibinātās augstākās izglītības iestādēs (tai skaitā, ģimenes asistentu, mentoru, sociālo rehabilitētāju un sociālo aprūpētāju izglītības programmās)</i>	2027	LM	IZM, EM, pašvaldības, sociālo pakalpojumu sniedzēji		
2.6.5.	<i>ieviešot motivējošus pasākumus profesionālu mācībspēku piesaistei un sagatavošanai sociālā darba jomā</i>	2027	IZM, augstskolas	LM, LSDB, LPSDVA, NVO,		

				plānošanas reģioni		
2.6.6.	<i>apzinot esošos un nepieciešamos sociālā darba un sociālo pakalpojumu jomā nodarbināto cilvēkresursus un prognozējot to vajadzību</i>	2027	LM	LSDB, LPSDVA, pašvaldības, sociālie dienesti, sociālo pakalpojumu sniedzēji, NVO, EM		
2.7.	Pilnveidot sociālā darba speciālistu un citu sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaistīto speciālistu atalgojuma un motivācijas sistēmu	regulāri	LM, pašvaldības, sociālo pakalpojumu sniedzēji	LPS, LLPA, LPSDVA	2.15.RR; 2.16.RR; 2.17.RR; 2.18.RR	[118]
2.7.1.	<i>piešķirot valsts budžeta mērķdotāciju sociālajiem darbiniekiem</i>	regulāri	LM	LPS		
2.7.2.	<i>izveidojot konkurētspējīgu sociālā darba un citu sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaistīto speciālistu atalgojuma sistēmu, tajā skaitā, izstrādājot atalgojuma noteikšanas modeļus, paredzot pamatlikmi un mainīgo daļu, kas nosakāma atbilstoši specializācijai, t.i. nepieciešamajām kompetencēm (kvalifikācijai), pieredzei un atbildībai, paveiktā darba rezultātiem un to novērtējumam pašvaldības sociālajā dienestā</i>	2023	LM	VK, LPS, LSDB, LPSDVA		
2.7.3.	<i>nodrošinot konkurētspējīgu atalgojumu sociālā darba un citu sociālo pakalpojumu sniegšanā iesaistītajiem speciālistiem atbilstoši noteiktajai atalgojuma sistēmai</i>	regulāri	Pašvaldības, sociālo pakalpojumu sniedzēji			

2.7.4.	<i>izstrādājot objektīvus kritērijus sociālo darbinieku slodzes noteikšanai un uzsākot to ieviešanu</i>	2023	LM	LSDB, LPS, LPSDVA, LLPA		
2.8.	Pārskatīt invaliditātes noteikšanu, nodrošinot invaliditātes statusa sasaisti ar funkcionēšanas spēju novērtēšanu, kas nodrošinātu cilvēku vajadzībām atbilstošāku pakalpojumu sniegšanu un atbalsta plānošanu	2022	LM	VM, VDEĀVK	2.14.RR; 3.2.RR	
2.9.	Izstrādāt priekšlikumus kvalitātes un cenas ziņā pieejamu mājokļu nodrošināšanai nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajām iedzīvotāju grupām, iedzīvotājiem krīzes situācijās, iedzīvotājiem reģionālās mobilitātes veicināšanai	2022	EM	LM, LPS, DLC, TM	2.1.RR; 2.2.RR; 3.1.RR; 3.2.RR	[349], [351]
2.10.	Izstrādāt priekšlikumus vides pieejamības uzlabošanai daudzdzīvokļu ēkās izbūvējot liftus, veicinot personu pārvietošanās brīvību, tai skaitā iekļaušanos izglītībā un darba tirgū	2022	EM	LM	2.1.RR; 2.2.RR; 3.1.RR; 3.2.RR	[317], [351]

Rīcības virziens: Iekļaujošs darba tirgus ikvienam un kvalitatīvas darba vietas, atbalstot ilgtermiņa līdzdalību darba tirgū

IZAICINĀJUMI

Nemainīgs un augsts ilgstošo bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvu iedzīvotāju īpatsvars	Nepietiekami izmantots personu ar invaliditāti un citu nelabvēlīgākā darba tirgus situācijā esošo grupu personu nodarbinātības potenciāls	Salīdzinoši augsts letālo un smago nelaimes gadījumu darbā skaits
Pienācīga dažādās nodarbinātības formās nodarbināto tiesiskā aizsardzība un tiesiskā statusa noteikšana	Arodslimību skaita pieaugums, tajā skaitā gados jaunākiem nodarbinātajiem	Darba tirgus institūciju nepietiekama veiktspēja reaģēt uz mainīgajiem apstākļiem

MĒRKI

Vidējā termiņā	Nodrošināt individualizētu atbalstu bezdarba un ilgstošā bezdarba riskam visvairāk pakļautajām personām, īpaši personām ar invaliditāti, jauniešiem, kas nemācās un nestrādā, personām ar zemām un darba tirgum neatbilstošām prasmēm Sekmēt darba un privātās dzīves saskaņošanu nodarbinātajiem
Ilgtermiņā	Palielināt nelabvēlīgākā situācijā esošu bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju iekļaušanos darba tirgū Nodrošināt drošu un veselībai nekaitīgu darba vidi un veicināt nodarbināto darba mūža pagarināšanos
REZULTĀTS	Nodarbinātības līmenis ir palielinājies līdz 80%, tajā skaitā, personām ar invaliditāti – līdz 50% Ilgstošā bezdarba līmenis nepārsniedz 15% no visiem reģistrētajiem bezdarbniekiem Smagos nelaimes gadījumos darbā cietušo un letālos nelaimes gadījumos darbā bojā gājušo kopējais skaits uz 100 000 nodarbinātajiem samazinājies līdz 28,5

3. Rīcības virziens Iekļaujošs darba tirgus ikvienam un kvalitatīvas darba vietas, atbalstot ilgtermiņa līdzdalību darba tirgū						
Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu un rezultātīvo rādītāju	Sasaiste ar NAP2027 uzdevumu
3.1.	Paaugstināt bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu konkurētspēju un reaģēšanu uz darba tirgus transformāciju un nepieciešamību pielāgoties aktuālajai situācijai darba tirgū, tai skaitā:				3.1.RR; 3.2.RR; 3.3.RR; 3.4.RR	[168], [171], [172], [221]
3.1.1.	<i>uzlabojot bezdarbnieku, darba meklētāju un bezdarba riskam pakļauto personu darba tirgum nepieciešamās zināšanas un prasmes</i>	regulāri	LM	NVA, IZM, plānošanas reģioni		
3.1.2.	<i>pilnveidojot individualizēta atbalsta sniegšanu darba meklētājiem, bezdarbniekiem un bezdarba riskam pakļautajām personām, īpaši personām ar invaliditāti, pirmspensijas vecumā esošām personām, jauniešiem, kas nemācās un nestrādā, personām ar zemām pamatprasmēm</i>	2027	LM	NVA, JSPA, VIAA		
3.1.3.	<i>pilnveidojot atbalstu reģionālās mobilitātes un remigrācijas veicināšanai</i>	2023	LM	NVA, VARAM, ĀM		
3.1.4.	<i>palielinot pieejamību karjeras attīstības atbalsta pakalpojumiem un veicinot to kvalitāti, t.sk. paredzot NVA karjeras konsultantu profesionālās kompetences pilnveidi, pakalpojuma kvalitātes uzraudzību un cilvēkresursu nodrošināšanu, un stiprinot karjeras konsultāciju lomu indivīda karjeras vadības prasmju attīstībā</i>	2027	LM	NVA		
3.1.5.	<i>pilnveidojot subsidētās, pagaidu nodarbinātības un darbam nepieciešamo iemaņu attīstības pasākumus</i>	2027	LM	NVA		

3.1.6.	<i>palielinot nelabvēlīgākā situācijā esošo bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju iekļaušanos darba tirgū, pilnveidojot atbalsta pasākumus un uzlabojot starpinstitucionālo sadarbību efektīvākam mērķa grupu atbalstam</i>	regulāri	LM	NVA, plānošanas reģioni		
3.1.7.	<i>pilnveidojot digitālos un mākslīgā intelekta risinājumus darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma efektīvākai salāgošanai</i>	2027	LM	NVA		
3.1.8.	<i>uzlabojot personu ar invaliditāti nodarbinātības situāciju, sniedzot kompleksu un mērķtiecīgu atbalstu (darba vietu pielāgojumi, konsultācijas u.c.) un veicinot ilgtspējīgu iekļaušanos darba tirgū</i>	regulāri	LM	NVA, LBAS, LDDK		
3.2.	Nodrošināt drošas darba vides, kvalitatīvu darba vietu un cienīga darba attīstību, tai skaitā:				3.1.RR; 3.2.RR; 3.3.RR; 3.4.RR; 3.5.RR, 3.6.RR	[223]
3.2.1.	<i>veicinot iekļaujoša darba tirgus attīstību un sabiedrības, darba ņēmēju un darba devēju izpratni par dažādības veicināšanu, diskriminācijas mazināšanu un iekļaušanu</i>	regulāri	LM	LDDK, LBAS, NVO		
3.2.2.	<i>veicinot darba un privātās dzīves saskaņošanu nodarbinātajiem, tai skaitā, ar aprūpes pienākumiem mājāsaimniecībās</i>	regulāri	LM	LDDK, LBAS, NVO		[103]
3.2.3.	<i>paaugstinot sabiedrības, īpaši darba devēju, nodarbināto un darba aizsardzības speciālistu informētības un izpratnes līmeni par darba tiesību un darba aizsardzības jautājumiem (dažādās nodarbinātības formās) un veicinot preventīvās kultūras attīstību</i>	regulāri	LM	LDDK, LBAS, DDVVI		
3.2.4.	<i>nodrošinot atbalstu uzņēmumiem, īpaši mikro un mazajiem uzņēmumiem, drošas un veselībai nekaitīgas darba vides izveidošanā</i>	2027	LM	LDDK, LBAS, DDVVI		
3.2.5.	<i>veicinot arodslimību preventīvu novēršanu un arodslimību agrīnu diagnosticēšanu</i>	2027	LM	VM, LDDK, LBAS, DDVVI		[70]

3.2.6.	<i>pilnveidojot nodarbināto tiesisko aizsardzību, viņu izpratni un zināšanas par darba tiesiskajām attiecībām, īpaši nestandarta/ jaunajās nodarbinātības formās strādājošiem.</i>	regulāri	LM	EM, TM, LDDK, LBAS		
3.3.	Attīstīt un pilnveidot sociālās uzņēmējdarbības vidi un atbalsta instrumentus	2027	LM	FM, EM, plānošanas reģioni	3.2.RR; 3.3.RR; 3.4.RR; 3.5.RR	[223]
3.4.	Nodrošināt minimālās darba algas regulāru pārskatīšanu	regulāri	LM	LDDK, LBAS	3.5.RR	

Rīcības virziens: Attīstīta valsts nodrošinātā juridiskā atbalsta sistēma, paplašinot mazāk aizsargāto personu piekļuvi tiesu sistēmai

IZAICINĀJUMI

Izpratnes trūkums par savām tiesībām un pienākumiem, kā arī par aizsardzības un atbalsta mehānismiem un juridisku jautājumu agrīnās risināšanas nepieciešamību	Augsts iedzīvotāju skaits, kam ir nepietiekams juridiskais atbalsts	Nepietiekama alternatīvo strīdu risināšanas izmantošana
Papildināmas speciālistu prasmes un pilnveidojama institūciju sadarbība	Valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sistēmas, tostarp kvalitātes mehānisma, attīstības nepieciešamība	Nepietiekama izpratne par digitāliem risinājumiem un to pieejamību

MĒRKI

Vidējā termiņā	Paaugstināt personu izpratni par juridisku jautājumu esību un nepieciešamību to risināt agrīnā stadijā. Attīstīt mazāk aizsargāto personu interešu un tiesību aizsardzību, valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sistēmu, kā arī ieviest tajā mediāciju. Palielināt digitālo risinājumu izmantošanas īpatsvaru. Paaugstināt speciālistu kompetenci un veicināt efektīvu institūciju sadarbību.
Ilgtermiņā	Mazāk aizsargāto personu piekļuves tiesiskumam nodrošināšana izmantojot ilgtspējīgu, ātri reaģējošu un efektīvu juridiskā atbalsta sistēmu.
REZULTĀTS	Stiprināta sabiedrības pieeja tiesiskumam.

4. Rīcības virziens Attīstīta valsts nodrošinātā juridiskā atbalsta sistēma, paplašinot mazāk aizsargāto personu piekļuvi tiesu sistēmai						
Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu un rezultātīvo rādītāju	Sasaiste ar NAP2027 uzdevumu
4.1.	Mazāk aizsargāto personu informēšana un izglītošana par savām tiesībām un pienākumiem, kā arī savlaicīgu strīdu un juridisku jautājumu risināšanas nozīmību un par juridiskā atbalsta sistēmas pieejamību	regulāri	TM	LM, JPA, LZAP, LPS, NVO	4.6.RR	[426], [427], [428], [429]
4.2.	Palielināt mazāk aizsargāto personu juridiskā atbalsta pieejamību, efektivitāti un atbilstību mērķa grupas vajadzībām, tai skaitā:					[426], [427], [428], [429]
4.2.1.	<i>reformēt valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sistēmu, veicot gan funkcionālas, gan organizatoriskas izmaiņas, kas vērstas uz mazāk aizsargāto un cietušo personu atbalstu savlaicīgai pieejai taisnīgumam un tiesiskumam;</i>	2027	TM	JPA	4.1.RR	
4.2.2.	<i>rast risinājumu mediācijas faktiskas pieejamības nodrošināšanai mērķgrupai, tai skaitā, ieviešot valsts apmaksātu (pilnībā vai daļēji) mediāciju, to integrējot valsts nodrošinātās juridiskās palīdzības sistēmā;</i>	2027	TM	JPA, SMP	4.5.RR	
4.3.	Esošo, kā arī jaunu informācijas tehnoloģiju un savstarpēji papildinošu un pieejamu digitālo risinājumu attīstīšana, kas vērsta uz sociāli mazaizsargāto personu tiesību efektīvāku nodrošināšanu, tostarp iestāžu savstarpējās sadarbības veicināšana minēto personu tiesību realizēšanā, t.sk. sadarbības platformu izveide	2027	TM	VARAM, JPA, SIF	4.2.RR; 4.3.RR	[426], [427], [428], [429]
4.4.	Mazāk aizsargāto personu juridiskā atbalsta pakalpojumu nodrošināšanā iesaistīto personālresursu kompetenču attīstība un prasmju paaugstināšana.	regulāri	TM	JPA, LM, LZAP, LPS	4.4.RR	[426], [427], [428], [429]

Rīcības virziens: Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pārvaldības stiprināšana

IZAICINĀJUMI

Sociālai realitātei atbilstošu, proaktīvu, digitalizētu un optimizētu procesu un pakalpojumu nodrošināšana	Vairākās politikās joprojām reti tiek veikts ietekmes izvērtējums uz dažādām sabiedrības grupām, kas ietekmē, piemēram personu ar invaliditāti un sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu iespēju īstenošanu	Nepietiekama starpinstūciju sadarbība atbalsta, resursu un pakalpojumu plānošanā
Kvalificēta darbaspēka piesaiste	Zema nozarē strādājošo atalgojuma konkurētspēja ar citām valsts pārvaldes institūcijām un privāto sektoru	Pilnīgas, kvalitatīvas un savlaicīgas informācijas/ datu un dažādu datu analīzes metožu un instrumentu pieejamība, mūsdienīgu un centralizētu tehnoloģisko platformu nodrošināšana

MĒRKI

Vidējā termiņā	Uzlabot pakalpojumu pieejamību, mazinot administratīvo slogu klientiem un optimizējot nozares darbības procesus Īstenot mērķtiecīgus pasākumus dažādās jomās vīriešu un sieviešu vienlīdzīgu iespēju un tiesību sekmēšanai Pārskatīt sociālās aizsardzības un darba tirgus pakalpojumus administrējošo institūciju nodarbināto plānošanas sistēmu, kā arī celt darba nozīmīgumu un panākt adekvātu atalgojumu
Ilgtermiņā	Valsts, pašvaldību un privātie sociālo pakalpojumu sniedzēji nodrošināti ar koplietošanas platformu funkcionalitāti modernu un efektīvu pakalpojumu sniegšanai Jebkuras politikas plānošanā, īstenošanā un uzraudzībā iesaistītajiem ir izpratne par sieviešu un vīriešu, kā arī personu ar invaliditāti vienlīdzīgām tiesībām un iespējām Panākt ilgstošo vakanču samazinājumu sociālās aizsardzības un darba tirgus pakalpojumus administrējošajās institūcijās Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas plānošanai ir pieejami savlaicīgi, regulāri, ticami un kvalitatīvi dati
REZULTĀTS	Dzimumu līdztiesības indekss Latvijai nav zemāks par 60 Sociālās aizsardzības un darba tirgus pakalpojumus administrējošo institūciju nodarbināto novēršamās mainības līmenis nepārsniedz 25 % gadā un nodarbināto īpatsvars, kuriem ir profesionālās izdegšanas pazīmes, nepārsniedz 20 % Paaugstināts sociālās aizsardzības un darba tirgus pakalpojumus administrējošo institūciju nodarbināto atalgojums 100% no maksimālās skalas

5. Rīcības virziens. Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pārvaldības stiprināšana						
Nr. p. k.	Uzdevums	Izpildes termiņš (gads)	Atbildīgā institūcija	Līdzatbildīgās institūcijas	Sasaiste ar politikas rezultātu un rezultatīvo rādītāju	Sasaiste ar NAP2027 uzdevumu
Starpinstitūciju sadarbības stiprināšana:						
5.1.	Attīstīt uz personu ar funkcionēšanas ierobežojumiem vajadzībām mērķētu atbalsta pasākumu sistēmu (t.sk. starpnozaru līmenī), primāri tādās jomās kā nodarbinātība, veselība, izglītība, publiskās vides un sabiedriskā transporta pieejamība	regulāri	Nozaru ministrijas	Pašvaldības, NVO, sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni	2.3.RR; 2.4.RR; 3.2.RR	[317], [408]
5.2.	Integrēt veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu plānošanu, koordinēšanu un finansēšanu	regulāri	VM, LM	NVO, sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni, pašvaldības	2.1.RR; 2.2.RR	
5.3.	Uzlabot starpnozaru sadarbību starp labklājības un izglītības nozares institūcijām sociālo pakalpojumu plānošanā, koordinēšanā un finansēšanā	regulāri	LM, IZM, pašvaldības	NVO, sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni		
5.4.	Uzlabot starpnozaru sadarbību starp labklājības, veselības, iekšlietu un tieslietu nozares institūcijām aktuālu jautājumu risināšanā, tai skaitā, antisociālās uzvedības, vardarbības mazināšanas, bērnu tiesību aizsardzības jautājumos	regulāri	LM, IeM, TM, VM	IZM, pašvaldības, NVO, sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni		

5.5.	Izveidot starpinstitutionālās sadarbības algoritmus (ceļa karšu) un stiprināt pašvaldību starpinstitutionālās komandas sadarbību klientu gadījumu vadīšanā	2023	LM	Pašvaldības, NVO, sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni	2.15.RR; 2.18.RR	
5.6.	Izvērtēt dažādām mērķa grupām pieejamos sociālos pakalpojumus, īpaši pievēršot uzmanību nepieciešamajai starpinstitutionālajai sadarbībai efektīvu pakalpojumu nodrošināšanā	regulāri	LM	VM, IZM, EM, IeM, SM, pašvaldības, NVO, sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni		[71]
5.7.	Paplašināt starpdisciplināro pieeju ¹³ , tostarp, sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšanā bērniem un pilngadīgām personām ar funkcionāliem traucējumiem, tai skaitā, multipliem traucējumiem, vecāka gadagājuma cilvēkiem, tai skaitā, cilvēkiem ar demenci, hroniski slimiem un nedziedināmiem cilvēkiem (paliatīvā aprūpē esošiem)	regulāri	LM	VM, IZM, pašvaldības, NVO, sociālo pakalpojumu sniedzēji, plānošanas reģioni	2.1.RR; 2.2.RR; 2.15.RR	[71]
5.8.	Pilnveidot NVA, sociālo dienestu, sociālo partneru un NVO sadarbību darba meklētāju, bezdarbnieku un bezdarba riskam pakļauto iedzīvotāju, īpaši nelabvēlīgākā situācijā esošo bezdarbnieku un ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju, iekļaušanai darba tirgū	regulāri	LM, pašvaldības	NVA, NVO, SIVA, LBAS, LDDK	3.1.RR; 3.2.RR; 3.3.RR; 3.4.RR	
5.9.	Sadarbības veicināšana starp darba devējiem, nodarbinātajiem, darba aizsardzības speciālistiem un Valsts darba inspekciju par darba tiesību un darba aizsardzības prasību piemērošanas jautājumiem, tai	regulāri	LM	VDI, LBAS, LDDK	3.6.RR	

¹³ Atbilstoši pamatnostādņēs definētajam starpnozaru sadarbības principam

	skaitā, ģenerālvienosanos un koplīgumu slēgšanu nozarēs					
Cilvēkkapitāla attīstība sociālās aizsardzības un darba tirgus pakalpojumus administrējošās institūcijās (Labklājības ministrijā un padotības iestādēs):						
5.10.	Uzlabot augsti kvalificēta darbaspēka piesaisti un to veiktspējas pilnveidošanu	regulāri	LM	Padotības iestādes	5.6.RR; 5.7.RR; 5.8.RR	[118],
5.11.	Nodrošināt konkurētspējīgu atalgojumu un kvalitatīvu darba vidi	2027	LM	Padotības iestādes	5.6.RR; 5.7.RR; 5.8.RR	
Analītiskā bāze lēmumu pieņemšanai:						
5.12.	Uzlabot sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas plānošanai un pakalpojumu efektivitātes uzlabošanai nepieciešamo datu pieejamību, kvalitātes uzlabošanu un pētījumu publicēšanu un izmantošanu	regulāri	LM	CSP, padotības iestādes, pašvaldības	1.2.RR; 5.2.RR	[119]
5.13.	Pilnveidot Pensiju prognozēšanas metodoloģiju, atbilstoši ES EUROSTAT prasībām, un ieviest analītikas informācijas sistēmu nacionālās sociālās aizsardzības prognozēšanai	2027	LM	CSP, VSAA	1.2.RR; 5.2.RR	[119]
5.14.	Pilnveidot sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas plānošanai un uzraudzībai nepieciešamās IKT sistēmas, datu analīzes rīkus, iekļaujot valsts kopējā IS mērķarhitektūrā	2027	LM	Padotības iestādes, VARAM, VRAA	5.3.RR; 5.4.RR; 5.5.RR	[119]
Ikvienam saprotama un iekļaujoša politika:						
5.15.	Nodrošināt sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju integrētās pieejas īstenošanu nozaru politiku plānošanā, īstenošanā un uzraudzībā, kā arī īstenot pasākumus dažādās politiku jomās sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju stiprināšanai	regulāri	LM	Nozaru ministrijas, pašvaldības	5.1.RR	[408]
5.16.	Paaugstināt sabiedrības un visu iesaistīto pušu izpratni par sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas jautājumiem, tai skaitā, par personu ar invaliditāti, personu ar garīga rakstura traucējumiem, gados vecāku cilvēku un citu nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļauto personu iekļaušanu	regulāri	LM	LBAS, LDDK, SIF, plānošanas reģioni	5.2.RR	[408]

	sabiedrībā un darba tirgū, sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju nodrošināšanu, par personas iesaistīšanos valsts sociālās apdrošināšanas sistēmā					
5.17.	Sekmēt iedzīvotāju finanšu pratību, īpaši nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajās iedzīvotāju grupās	regulāri	FKTK, LM	Padotības iestādes	5.2.RR	[222]
5.18.	Uzlabot nozares stratēģisko komunikāciju par sabiedrībai nozīmīgiem sociālās aizsardzības un nodarbinātības jautājumiem	regulāri	LM	LBAS, LDDK	5.2.RR	
5.19.	Izstrādāt priekšlikumus COVID-19 pandēmijas negatīvās ietekmes mazināšanai ilgtermiņā un pastāvīgu krīzes atbalsta pasākumu ieviešanai	2024	LM	LBAS, LDDK, NVO, pašvaldības	1.1.RR; 1.2.RR; 1.11.RR; 5.2.RR	
5.20.	Nodrošināt sociālās iekļaušanas politikas plānošanu, īstenošanu un koordinēšanu, pamatojoties uz pilnīgu un aktuālu informāciju par nabadzības un/vai sociālās atstumtības riskam pakļautām personām un to nabadzības risku, un nacionālā līmenī definētu nabadzības riska mazināšanas mērķi	2022	LM	CSP	1.1.RR; 1.2.RR; 1.3.RR; 5.2.RR; 1.11.RR	
IKT attīstība						
5.21.	Nodrošināt labklājības nozares institūciju pārziņā esošo informācijas sistēmu attīstību un pamatdarbības un atbalsta darbības procesu automatizāciju, proaktīvu e-pakalpojumu izstrādi, analītikas pakalpojumu attīstību un MI risinājumu ieviešanu, lai pilnvērtīgi nodrošinātu nozares funkciju izpildi un kvalitatīvu datu piegādi starpresoru un pārrobežu sadarbībai.	regulāri	LM	VARAM, VM, IZM, padotības iestādes, ES institūcijas sociālajā sfērā	5.3.RR; 5.4.RR; 5.5.RR	[144], [241], [316], [317]

5. Teritoriālā perspektīva

Pamatnostādnes ir attiecināmas uz visu Latvijas Republikas teritoriju. Saskaņā ar Reģionālās politikas pamatnostādnēm 2021.-2027.gadam reģionālās politikas mērķis ir radīt priekšnosacījumus visu reģionu ekonomiskā potenciāla attīstībai un sociālekonomisko atšķirību mazināšanai, paaugstinot iekšējo un ārējo konkurētspēju, kā arī nodrošinot teritoriju specifiskai atbilstošus risinājumus apdzīvojuma un kvalitatīvas dzīves vides attīstībai, vidējā termiņā panākot reģionālā IKP starpības samazinājumu. Šīs Pamatnostādnes sniedz tiešu ieguldījumu līdzsvarotai reģionu attīstībai un veicina sociālekonomisko atšķirību mazināšanos starp pašvaldībām un reģioniem. Vienādu minimālo atbalstu sliekšņu noteikšana un unificētu pašvaldības sociālās palīdzības piešķiršanas kritēriju noteikšana novērsīs esošās atšķirības dažādās pašvaldībās dzīvojošiem iedzīvotājiem (īpaši 1.rīcības virziena 1.un 2.3.uzdevums). Tāpat sociālekonomisko atšķirību mazināšanu un līdzvērtīgu pieeju pakalpojumiem visos reģionos sekmēs Pamatnostādnēs plānotā sociālo pakalpojumu groza noteikšana un inovatīvu risinājumu, tai skaitā, IKT risinājumu, attīstība (īpaši 2.rīcības virziena 1., 3. un 4.5.uzdevums). Ņemot vērā jauno administratīvi teritoriālo reformu, sadarbībā ar pašvaldībām un plānošanas reģioniem, kā arī, kur tas ir lietderīgi, pamatojoties uz to izstrādātajām attīstības programmām, visās pašvaldībās tiks pārskatīts pakalpojumu nodrošinājums, pakāpeniski ievesti jauni, līdz šim novada vai valstspilsētas teritorijā nepieejami sociālie pakalpojumi, lietderīgāk izmantoti esošie cilvēku resursi un pārņemta pieredze sociālo pakalpojumu organizēšanā. Vairāki Pamatnostādnēs plānotie uzdevumi darba tirgus politikas attīstībai ir vērsti uz reģionālās mobilitātes veicināšanu, nodarbinātības paaugstināšanu un pašvaldībās dzīvojošo iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes palielināšanu (īpaši 3.rīcības virziena 1.3.uzdevums). Viens no reģionālās mobilitātes atbalsta pasākuma mērķiem ir līdzsvarotāka darba tirgus veidošana, sniedzot praktisku mobilitātes atbalstu personām no apdzīvotām vietām, kurās ir novērojams darba vietu trūkums, nokļūšanai darba vietās tajās teritorijās, kurās ir augstāks darba tirgus pieprasījums.

Sociālās uzņēmējdarbības veicinoši pasākumi var pozitīvi ietekmēt ekonomisko attīstību un uzņēmējdarbību reģionos.

Pamatnostādņu īstenošanai paredzētie pasākumi politikas plānošanas instrumentu (datu bāzu, informācijas sistēmu) attīstībai un pakalpojumu digitalizācijai, tai skaitā, Nodarbinātības valsts aģentūrā un Valsts darba inspekcijā, labvēlīgi ietekmēs visu reģionu iedzīvotāju un uzņēmēju piekļuvi informācijai par aktuāliem atbalsta instrumentiem, metodoloģisko atbalstu. Atbalsts pašvaldību sociālajiem darbiniekiem un sociālā darba kvalitātes uzlabošanai, sadarbības un atbalsta pilnveidošanai, kā arī sociālo darbinieku izglītošanai un profesionālai pilnveidei paaugstinās pašvaldību sociālo dienestu veikspēju, nākotnē sekmējot kvalitatīvāku sociālo pakalpojumu sniegšanu.

6. Ietekme uz valsts un pašvaldību budžetu

Rīcības virziens	Kopā	Plānotais finansējums, EUR		Papildu nepieciešamais finansējums, EUR*		NAP2027 indikatīvais finansējums, EUR
		<i>Valsts budžets</i>	<i>ES politikas instrumentu finansējums</i>	<i>Valsts budžets</i>	<i>ES politikas instrumentu finansējums</i>	
1.rīcības virziens	10 817 364 048 ¹⁴	9 290 717 763	21 885 123	1 280 078 302	38 280 000	318 000 000
2.rīcības virziens	941 653 284 ¹⁵	189 701 008	100 866 882	285 834 075	325 630 115	313 098 632
3.rīcības virziens	288 758 521	24 394 602	61 819 714	13 786 510	188 757 695	170 734 278
4.rīcības virziens	5 555 000	0	0	4 250 000	1 305 000	7 900 000
5.rīcības virziens	67 567 407	4 659 077	4 505 397	40 813 379	17 589 554	8 200 000 ¹⁶
KOPĀ	12 120 898 260	9 509 472 450	189 077 116	1 624 762 266	571 562 364	817 932 910

*- Indikatīvais papildu nepieciešamā finansējuma apmērs. Vairākiem pasākumiem plānota ietekme uz pašvaldību budžetu (informācija sniegta 5.pielikumā). Detalizēti aprēķini par Pamatnostādņu konkrētu uzdevumu īstenošanai nepieciešamo finansējumu ir/tiks veikti, izstrādājot īstermiņa plānošanas dokumentus (Plāns personu ar invaliditāti vienlīdzīgu iespēju veicināšanai, Darba aizsardzības jomas attīstības plāns, Plāns sociālo pakalpojumu attīstībai, Plāns sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanai, Plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai), no uzdevumiem izrietošus konceptuālos ziņojumus, sniedzot priekšlikumus par nozares prioritārajiem pasākumiem u.tml.. ES politikas instrumentu finansējuma apmērs var tikt pārskatīts atbilstoši LR valdības un EK dienestu sarunām un lēmumiem par 2021.-2027.gada plānošanas perioda ES struktūrfondu finansējuma sadalījumu (sadalījums norādīts uz 26.04.2021.). Pamatnostādņu īstenošanai nepieciešamais finansējums ir plānots atbilstoši mērķiem, uzdevumiem un rezultatīvajiem rādītājiem, nevis NAP2027 norādītajam indikatīvajam finansējuma sadalījumam.

Detalizētu atšifrējumu par ietekmi uz valsts un pašvaldību budžetu skat. 5.pielikumā.

Labklājības ministrs

G. Eglītis

¹⁴ Iekļaujot pašvaldību finansējumu EUR 186 402 860 MIL ieviešanai

¹⁵ Iekļaujot pašvaldību finansējumu EUR 39 621 204

¹⁶ NAP2027 indikatīvajā finansējumā netiek iekļauti pasākumi, kas horizontāli aptver visu valsts pārvaldes iestāžu atalgojuma pārskatīšanu un IKT attīstību (TA-1799)